

4. Analytická část

4.1 Nemocensky pojištěné osoby

Základním ukazatelem, ke kterému se vztahují údaje o pracovní neschopnosti, je ukazatel průměrného počtu nemocensky pojištěných osob.

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob – ukazatel udává průměrný počet osob, které jsou povinně či dobrovolně nemocensky pojištěné podle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Zahrnuje všechny osoby, které byly alespoň po jeden den vykazovaného období nemocensky pojištěné. V případě více překrývajících se pojistných vztahů pojištěnce v rámci jednoho zaměstnavatele a jedné mzdové účtárny se započítává pojištěnec pouze jedenkrát. V ostatních případech je pojištěnec započítáván tolikrát, kolik má pracovněprávních pojistných vztahů.

Poznámka:

Do průměrného počtu nemocensky pojištěných nejsou započtení vojáci z povolání a příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace.

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob = počet dnů nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných osob ve vykazovaném období / počet kalendářních dnů ve vykazovaném období.

V roce 2020 činil průměrný počet nemocensky pojištěných **celkem 4 690 tis. osob**, tedy téměř o 43 tis. (tj. o 0,9 %) méně než před rokem. Dá se předpokládat, že za poklesem stojí zejména krize způsobená epidemií nemoci Covid-19, která zapříčinila, zvláště v některých odvětvích, propouštění ze zaměstnání. Mezi pojištěnci bylo 50,2 % mužů a 49,8 % žen. V roce 2020 bylo nemocensky pojištěných 2 354 tis. mužů a 2 336 tis. žen. Počty nemocensky pojištěných **podle pohlaví** se k sobě již od roku 2016 neustále přibližují. Zatímco tehdy bylo o 86 tis. více mužů než žen, v roce 2020 byl rozdíl jen 18 tis. Meziročně klesl počet pojištěných mužů o 31 tis. (v relativním vyjádření o 1,3 %), počet žen o 12 tis. (tj. 0,5 %).

Tab. 1.1: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob, 2010–2020 (v tis.)

Rok	Celkem	podle pohlaví		Zaměstnanci	podle pohlaví		OSVČ	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2010	4 311,0	2 234,1	2 076,8	4 132,8	2 121,9	2 010,9	178,2	112,2	66,0
2011	4 211,5	2 148,4	2 063,2	4 061,8	2 053,8	2 008,0	149,7	94,6	55,2
2012	4 471,9	2 281,4	2 190,5	4 366,2	2 216,3	2 149,9	105,7	65,1	40,6
2013	4 440,3	2 260,7	2 179,6	4 331,2	2 194,2	2 136,9	109,2	66,5	42,7
2014	4 464,1	2 272,9	2 191,2	4 358,3	2 207,8	2 150,6	105,7	65,1	40,6
2015	4 507,0	2 301,3	2 205,7	4 417,6	2 252,8	2 164,8	89,4	48,5	40,9
2016	4 571,3	2 328,5	2 242,8	4 481,8	2 273,5	2 208,3	89,5	55,0	34,5
2017	4 671,8	2 370,0	2 301,8	4 582,2	2 315,8	2 266,4	89,7	54,2	35,4
2018	4 732,7	2 391,4	2 341,3	4 641,5	2 336,8	2 304,6	91,3	54,5	36,7
2019	4 732,9	2 384,9	2 348,0	4 638,5	2 329,4	2 309,1	94,4	55,5	39,0
2020	4 690,4	2 354,0	2 336,4	4 594,7	2 298,4	2 296,3	95,7	55,5	40,1

Zdroj: ČSÚ

Počet **dobrovolně nemocensky pojištěných** – tedy **osob samostatně výdělečně činných (OSVČ)** – naopak pokračoval v rostoucím trendu nastoleném od roku 2016. Jejich počet v roce 2020 dosáhl téměř 96 tis., meziročně o 1,3 % více. Přesto podíl pojištěných OSVČ na celkovém počtu OSVČ vykonávajících hlavní činnost dosáhl necelých 16 %. Muži se na počtu nemocensky pojištěných OSVČ podíleli z 58 %, žen bylo 42 %. Je však třeba zdůraznit, že i přes výše uvedený nárůst, počet pojištěnců v rámci OSVČ stále nedosahuje hodnot z minulosti, kdy např. před deseti lety jich bylo nemocensky pojištěno o 83 tis. více než v roce 2020. Tehdy představovali 28% podíl ze všech OSVČ vykonávajících hlavní činnost.

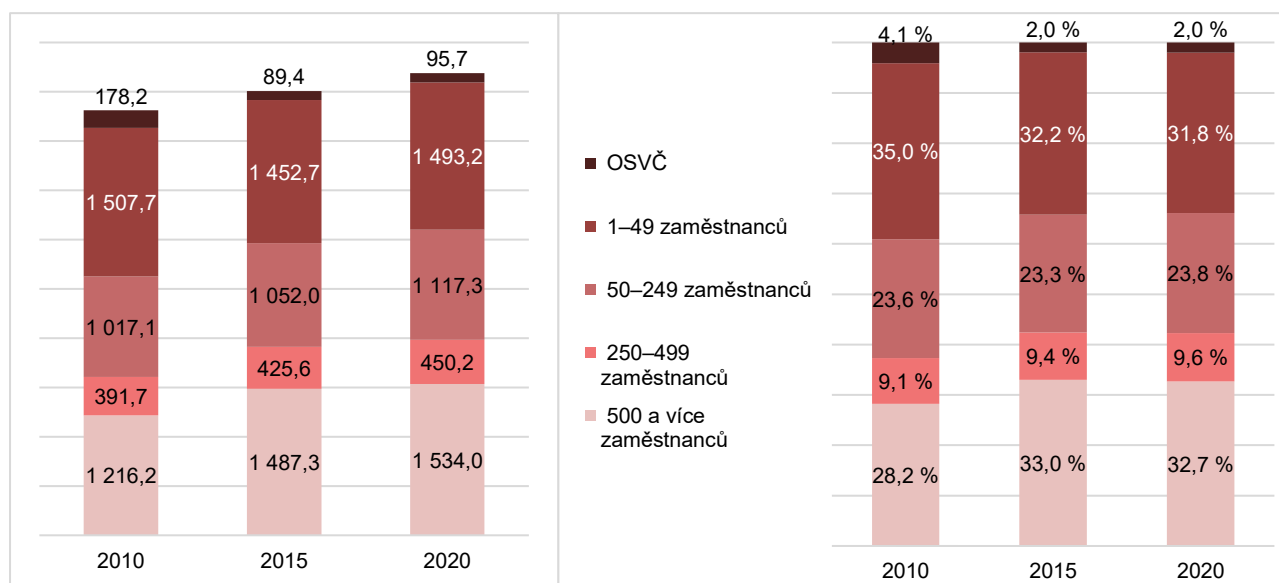

Pomineme-li meziroční pokles v roce 2020 a stagnaci v roce předchozím, je patrné, že vlivem rostoucího počtu zaměstnanců se od roku 2014 kontinuálně zvyšoval i průměrný počet nemocensky pojištěných. Mezi roky 2014 a 2018 došlo k nárůstu počtu pojištěnců mezi zaměstnanci o 6,5 % (283 tis.). Na tomto nárůstu se podílely především ženy. Za těchto pět let vzrostl **počet nemocensky pojištěných zaměstnankyň** o 7 % (154 tis.). Ve srovnání se situací před 10 lety, bylo v roce 2020 pojištěných žen dokonce o 14 % (o 285 tis.) více.

Z **regionálního pohledu** je nejvyšší průměrný počet nemocensky pojištěných v hlavním městě Praze, a to 1 253 tis. (více než čtvrtina republikové hodnoty). Zásadní roli zde sehrává skutečnost, že data v krajském třídění jsou zpracována podle sídla zaměstnavatele, resp. jeho mzdové účtárny a není výjimkou, aby firma se sídlem v Praze působila v jiných regionech či dokonce celorepublikově. Druhé a třetí místo obsadily Jihomoravský kraj s 508 tis. pojištěnců a Moravskoslezský kraj s 467 tis. pojištěnců. Každý z těchto dvou krajů se na celkovém počtu nemocensky pojištěných v Česku podílí přibližně z jedné desetiny. Středočeský kraj, jakožto nejlidnatější kraj ČR, se umístil až na čtvrté příčce s 454 tis. pojištěnců (9,7 %). Jedním z faktorů, který toto ovlivňuje, je bezesporu dojíždění Středočechů za zaměstnáním do Prahy.

Co se týče **velikosti podniku**, třetina nemocensky pojištěných osob (1 534 tis.) pracuje ve velkých firmách s 500 a více zaměstnanci. Za posledních deset let jejich počet vzrostl téměř o 320 tis. osob. Další třetina připadá na podniky mající do 50 zaměstnanců, kde v roce 2020 pracovalo téměř 1,5 mil. nemocensky pojištěných osob. Nejnižší podíl mezi nemocensky pojištěnými osobami představují **OSVČ**, které jsou, jak už bylo zmíněno, pojištěny dobrovolně. V roce 2020 tvořily pouhých 2 % z celkového počtu pojištěnců v ČR. Před deseti lety byl jejich podíl dvojnásobný.

Graf 1.1: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob podle velikosti podniku, 2010, 2015, 2020 (v tis. a v %)

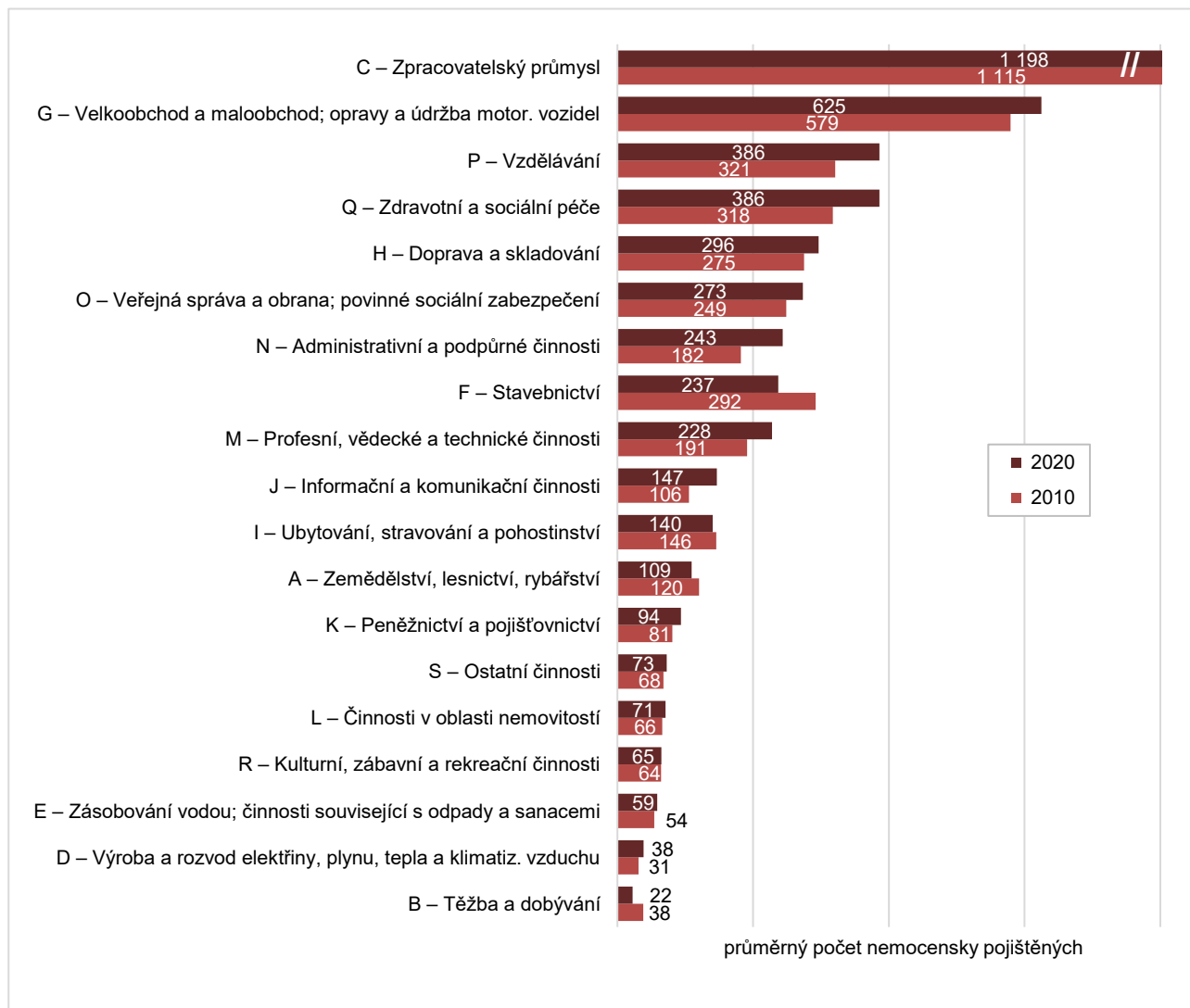

Zdroj: ČSÚ

Nejvíce zastoupenými **odvětvími**, co do počtu nemocensky pojištěných, jsou sekce Zpracovatelský průmysl a Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel, což odráží strukturu české ekonomiky. Tato dvě odvětví dohromady zaměstnávají téměř 40 % všech nemocensky pojištěných, přičemž na podniky s převažující ekonomickou činností ve zpracovatelském průmyslu připadá 26 %. V rámci zpracovatelského průmyslu působilo nejvíce nemocensky pojištěných osob v automobilovém průmyslu (CZ-NACE oddíl 29), kde v roce 2020 pracovalo 15 % všech nemocensky pojištěných osob ze zpracovatelského průmyslu. S menším odstupem následovaly kovo zpracující (oddíl 25) a strojírenský (oddíl 28) průmysl, na které připadalo 13 %, resp. 10 % ze všech nemocensky pojištěných osob ve zpracovatelském průmyslu.

V odvětvových sekcích Veřejná správa, Vzdělávání a Zdravotní a sociální péče byla v roce 2020 dohromady zaměstnána více než pětina (22 %) ze všech nemocensky pojištěných¹. V roce 2020 dohromady v těchto odvětvových sekcích více než tři čtvrtiny z nemocensky pojištěných osob tvořily ženy.

Graf 1.2: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2010 a 2020 (v tis.)

Zdroj: ČSÚ

Mezi roky 2010 a 2020 došlo k nárůstu počtu nemocensky pojištěných téměř o 380 tis. osob (tj. o 9 %). Nejvíce pojištěnců, více než 83 tis. (tedy 7 %), přibýlo ve Zpracovatelském průmyslu. Odvětvovou sekcí s druhým nejvyšším absolutním přírůstkem byla Zdravotní a sociální péče. Zde vzrostl počet nemocenských pojištěnců o 69 tis, což představovalo 22% nárůst. Obdobný relativní nárůst zaznamenaly i subjekty poskytující vzdělávání, kde za posledních 10 let vzrostl počet nemocensky pojištěných o pětinu. V absolutním vyjádření vzrostl počet nemocensky pojištěných osob v odvětvové sekci Vzdělávání o 65 tisíc.

Výrazný nárůst byl zaznamenán i v odvětvové sekci Informační a komunikační činnosti, kde počet nemocensky pojištěných osob za posledních deset let vzrostl o 41 tis., tj. o 39 %. Tato odvětvová sekce zahrnuje řadu ekonomických činností od audiovizuálních, mediálních a informačních činností přes telekomunikace až po činnosti v oblasti informačních a komunikačních technologií, kam spadá např. vývoj softwaru či IT poradenství

¹ Uvedený podíl nezahrnuje vojáky z povolání, příslušníky Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace.

a zpracování dat. Největší nárůst počtu nemocensky pojištěných osob byl v této sekci zaznamenán v Informačních činnostech (CZ-NACE 63), kde se počet pojištěnců od roku 2014 zvýšil o 40 %.

Naopak odvětvími, která měla v roce 2020 méně pojištěnců než v roce 2010, byly Stavebnictví (-55 tis.), Těžba a dobývání (-16 tis.) a Zemědělství, lesnictví a rybnictví (-11 tis.). V odvětví Těžba a dobývání došlo k poklesu počtu pojištěnců o 41 %.

Co se týče **meziročních rozdílů**, největší pokles byl v absolutním vyjádření zaznamenán ve Zpracovatelském průmyslu, který v roce 2020 přišel o 36 tis. pojištěnců. Relativně to představuje meziroční pokles o 2,9 %. K výraznému snížení počtu zaměstnanců došlo i v odvětvové sekci Administrativní a podpůrné činnosti, kam patří mimo jiné subjekty poskytující tzv. agenturní pracovníky jiným firmám často působícím např. právě ve Zpracovatelském průmyslu. Meziročně se počet pojištěnců v této sekci snížil o 17 tis. (6,4 %). O 12 tis. (8,1 %) se snížil počet pojištěnců také v sekci Ubytování, stravování a pohostinství. Šlo o nejvyšší procentuální pokles ze všech odvětvových sekcí. Zde je patrná spojitost s pandemickými opatřeními.

Naopak odvětví, která co do počtu nemocensky pojištěných rostla, byly Zdravotní a sociální péče a Vzdělávání. V obou těchto odvětvových sekcích vzrostl počet pojištěnců o 12 tis. Procentuálně to v případě počtu osob zaměstnaných ve zdravotnictví znamená meziroční nárůst o 3,2 % a v případě vzdělávání o 3,1 %.

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých – ukazatel udává průměrný počet nemocensky pojištěných osob mladších 18 let (viz § 350 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých = počet dnů nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných mladistvých ve vykazovaném období / počet kalendářních dnů ve vykazovaném období.

V roce 2020 bylo evidováno 10,5 tis. nemocensky pojištěných mladistvých, tedy osob mladších 18 let. Na celkovém počtu pojištěnců se podíleli 0,22 %. Jejich počet meziročně klesl z 11,6 tis. o 1,1 tis., tj. o 9,3 %.

4.2 Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti

Vstupním zdrojem a podkladem pro zpracování dat této kapitoly jsou údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz nahlášené České správě sociálního zabezpečení prostřednictvím „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“ (tzv. eNeschopenka), které vyplňuje ošetřující lékař.

4.2.1 Počet případů dočasné pracovní neschopnosti

Četnost výskytu dočasné pracovní neschopnosti (DPN) odráží ukazatel o počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti. Tento absolutní ukazatel je rovněž vhodný pro posouzení trendů vývoje pracovní neschopnosti v čase. Avšak z pohledu porovnání regionů, jednotlivých odvětví ekonomických činností či velikosti podniku má vyšší vypovídací schopnost **ukazatel relativní – počet** nově hlášených případů pracovní neschopnosti **na 100 pojištěnců** v dané kategorii, např. ve zpracovatelském průmyslu, v malých podnicích či konkrétním kraji.

Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel zahrnuje nově hlášené případy pracovní neschopnosti ve sledovaném období na základě hlášení o vzniku pracovní neschopnosti nemocensky pojištěných osob.

Počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců – ukazatel vyjadřuje počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti, které připadají v průměru na 100 nemocensky pojištěných osob.

V roce 2020 bylo v Česku nahlášeno **celkem 2 391 tis. případů pracovní neschopnosti**. To je o čtvrtinu (476 tis.) případů více než v předchozím roce. Přitom mezi lety 2010–2019 počet hlášených případů pracovní neschopnosti rostl v průměru o 4,4 % (65,5 tis.) ročně. Rostoucí trend byl nastolen již v roce 2015. V té době však bylo během roku nahlášeno o 828 tis. případů méně než v roce 2020. Jedním z důvodů částečně vysvětlující nárůst (v posledních 2 letech) je **zrušení karenční doby od 1. července 2019**, kdy zaměstnanec dostává náhradu mzdy již od prvního dne, a nikoliv až od čtvrtého, jako tomu bylo od roku 2009 až do té doby.

Významným faktorem, který stojí za nárůstem počtu nových případů mezi roky 2019 a 2020, je bezesporu **pandemie nemoci Covid-19**. Zatímco do předešlé publikace s daty za 1. pol. 2020 toto onemocnění zasáhlo třemi měsíci, nyní je možné údaje sledovat v poněkud delším kontextu, protože zhruba bez 1. čtvrtletí ovlivnilo celý rok 2020. Případů pracovní neschopnosti **pro nemoc** bylo v roce 2020 nahlášeno 2,2 milionu, tedy o 492 tis. více než v roce 2019. V relativním vyjádření došlo k nárůstu o 29 %. Do počtu případů pro nemoc jsou kromě nemocí jako takových započteny i karantény. A sice karantény osoby, která splňuje nárok na dávku nemocenské, podá žádost a ta je ze strany ošetřujícího lékaře či hygienické stanice uznána. Zatímco do této doby se podíl neschopenek z důvodu nemoci pohyboval okolo 90 %, nyní činil 92 %.

Na rozdíl od pracovní neschopnosti z důvodu nemoci, se výrazně snížil počet neschopenek zapříčiněných **úrazy**. Co se týče pracovních úrazů, pokračuje klesající tendence od roku 2018. Meziročně bylo o 3,2 tis. pracovních úrazů méně, a sice 41 tis. Poklesl i počet nepracovních úrazů na 147 tis. V relativním vyjádření došlo k poklesu počtu případů dočasné pracovní neschopnosti z důvodu úrazu o 8 %. Na všech případech pracovní neschopnosti se podílely rovněž 8 %, přitom v roce 2019 tvořily 11 %. Dá se předpokládat, že to souvisí s vyhlášením nouzového stavu, celkovým omezením pohybu, uzavřením některých podniků a větší mírou práce z domova.

Tab. 2.1: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 2010–2020 (v tis.)

Rok	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2010	1 324,9	642,7	682,2	1 188,0	548,6	639,4	51,7	36,7	15,0	85,3	57,4	27,9
2011	1 268,8	605,1	663,7	1 144,5	519,2	625,3	47,1	33,6	13,5	77,1	52,3	24,8
2012	1 226,9	593,7	633,2	1 067,3	485,9	581,4	44,1	31,5	12,7	115,4	76,4	39,1
2013	1 331,5	638,2	693,3	1 168,1	528,7	639,4	42,9	30,4	12,5	120,5	79,1	41,4
2014	1 314,8	631,7	683,1	1 146,3	518,5	627,8	45,1	31,7	13,3	123,4	81,5	42,0
2015	1 563,5	751,8	811,7	1 383,9	632,6	751,3	46,3	32,1	14,2	133,3	87,0	46,2
2016	1 633,3	784,1	849,3	1 440,9	658,2	782,7	47,4	32,6	14,8	145,0	93,2	51,8
2017	1 707,5	814,5	893,0	1 510,9	687,8	823,1	47,5	32,6	14,9	149,1	94,1	55,1
2018	1 849,5	874,3	975,2	1 650,3	746,8	903,5	46,2	31,3	14,9	153,0	96,1	56,8
2019	1 914,8	902,3	1 012,5	1 711,2	772,9	938,3	44,6	30,1	14,5	159,0	99,3	59,7
2020	2 391,0	1 141,8	1 249,2	2 202,7	1 022,3	1 180,4	41,4	28,7	12,7	147,0	90,9	56,1

Zdroj: ČSÚ

Častěji nastupovaly do pracovní neschopnosti tradičně **ženy**. V roce 2020 nahlásily 1 249 tis. případů. Počet neschopenek mužů poprvé překročil hranici milionu případů, konkrétně bylo evidováno 1 142 tis., což zaujímá 48 % na celkové hodnotě nových případů. Ženy vykazovaly o 158 tis. případů dočasné pracovní neschopnosti **pro nemoc** více než muži. Vyšší podíl žen v pracovní neschopnosti pro nemoc může souviset s mateřskou úlohou žen, u nichž mohou být důvodem pracovní neschopnosti také komplikace v těhotenství.

Z celkového počtu nově hlášených případů PN (pracovní neschopnosti) pro **pracovní úrazy** připadala v roce 2020 na ženy méně než třetina z nich. Tato skutečnost je dána i odlišnou odvětvovou strukturou zaměstnanosti žen a mužů. Odvětví, kde převládají muži a vyskytují se zvýšená rizika pracovního úrazu, jsou např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství. Naopak odvětvové sekce, kde převažují v zaměstnání ženy a rizika pracovních úrazů bývají méně častá, jsou Peněžnictví a pojišťovnictví, Veřejná správa, Vzdělávání nebo Zdravotní a sociální péče.

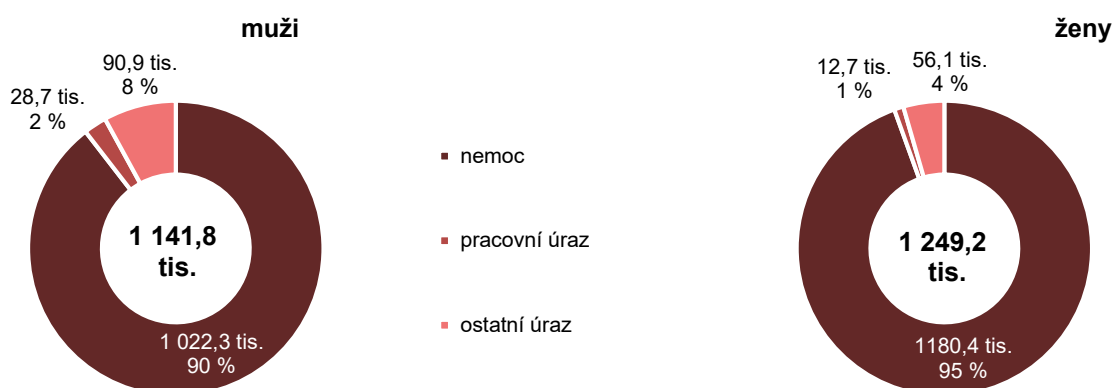
Zatímco u počtu pracovních neschopností celkem a u neschopností z důvodu nemocí zůstává podíl **podle pohlaví** dlouhodobě relativně konstantní, u pracovních neschopností zapříčiněných úrazem podíl žen v čase roste. Toto je zřejmě zejména u jiných než pracovních úrazů, kdy v roce 2010 nahlásily ženy 28 tis. případů, ale v roce 2020 to byl dvojnásobek. Nárůst je však patrný i u mužů, počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti z důvodu **nepracovních (ostatních) úrazů** činil v roce 2010 57 tis., v roce 2020 se blížil 91 tis.

Meziroční nárůst pracovní neschopnosti **mužů** byl mírně vyšší než u žen. Absolutní počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti mužů se meziročně zvýšil z 902 tis. případů (u žen z 1 013 tis. případů) v roce 2019 na 1 142 tis. případů (u žen na 1 249 tis. případů) v roce 2020, tj. vzrostl o 27 % (o 23 % u žen). Co se týče neschopností pro nemoc, v případě mužů jejich počet v roce 2020 meziročně vzrostl téměř o třetinu (250 tis.), u žen to bylo přibližně o čtvrtinu. Z hlediska příčin se 1 022 tis. (90 %) nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti mužů týkalo nemoci, 29 tis. (2 %) pracovních úrazů a 91 tis. (8 %) ostatních úrazů. **Ženy** byly v pracovní neschopnosti z důvodu nemoci v 1 180 tis. případech (95 %), kvůli pracovnímu úrazu ve 13 tis. případech (1 %) a z důvodu ostatních úrazů v 56 tis. případech (4 %).

Za **posledních pět let** počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti výrazně vzrostl – jak již bylo zmíněno téměř o 830 tis. případů (o 53 %) z 1 564 tis. případů v roce 2015 na 2 391 tis. v roce 2020. Na zvýšení se větší měrou podílely ženy (+438 tis. případů). Za nárůstem stály především výše zmíněné neschopenky z důvodu nemoci.

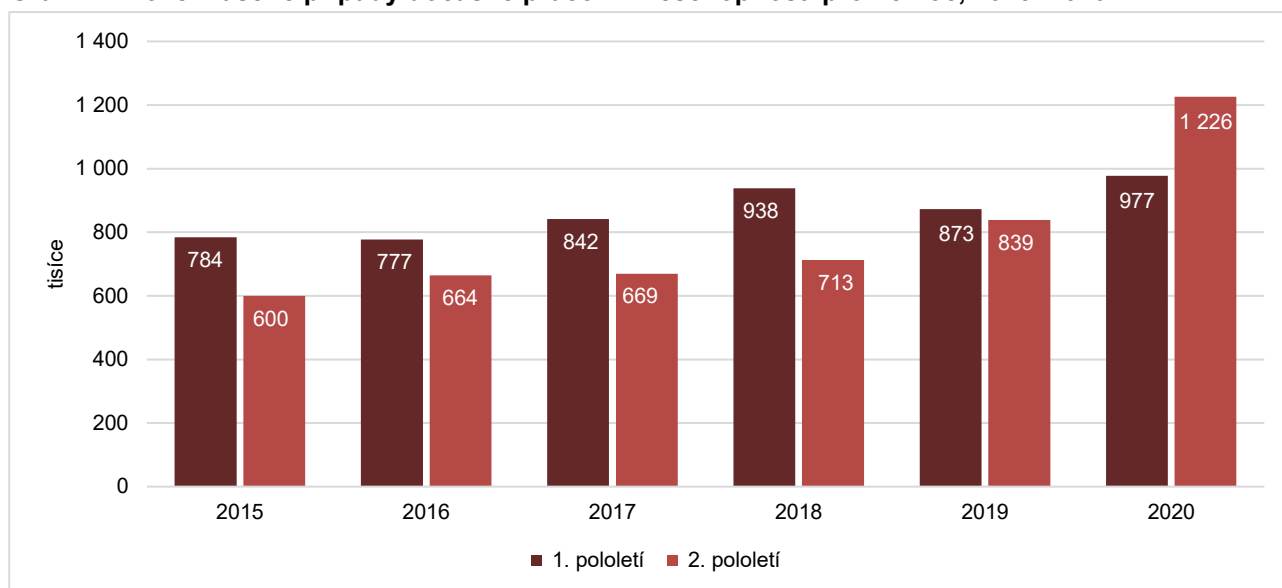
Graf 2.1: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 2020

Zdroj: ČSÚ

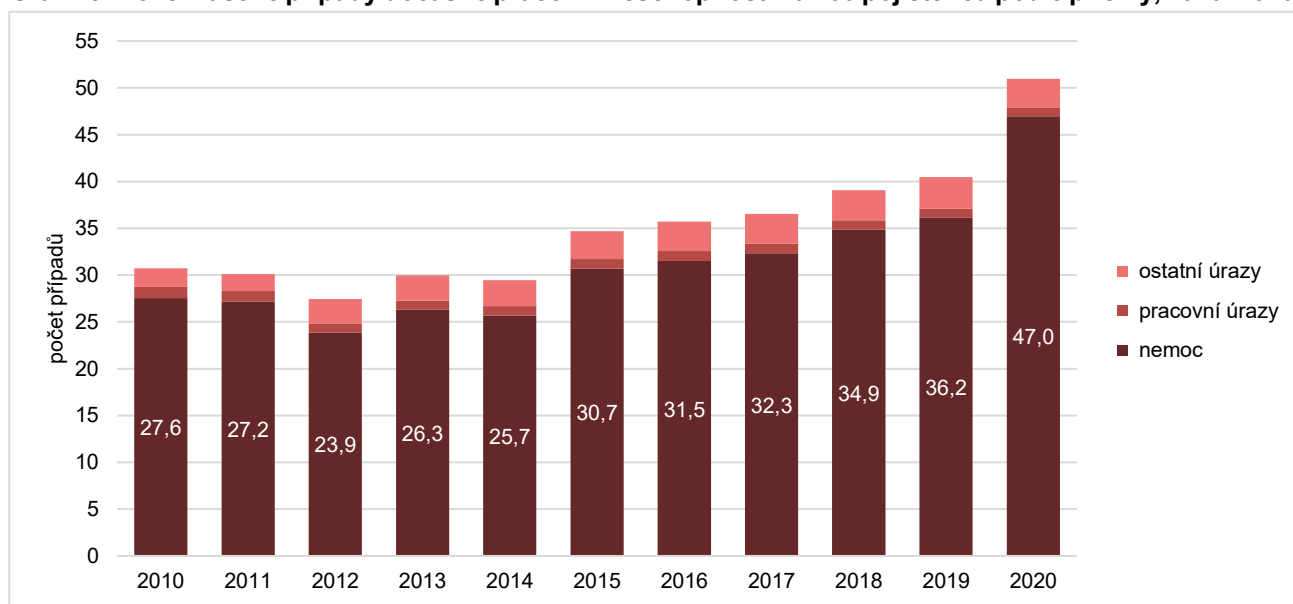
Dopad legislativních změn na výskyt pracovní neschopnosti je zřejmý zejména na vývoji případů pracovní neschopnosti **pro nemoc**. Počty případů pracovní neschopnosti pro úrazy jsou těmito změnami ovlivněny méně. Legislativní úpravy ve vyplácení dávek nemocenského se nejvíce projevují v četnosti případů méně závažných a krátkodobých pracovních neschopností, např. u nemocí dýchacích cest (běžná nachlazení, záněty horních cest dýchacích apod.).

Do roku 2018 platil trend, že **v prvním půlroce** je hlášeno značně více případů pracovní neschopnosti než v pololetí druhém. Možným vysvětlením mohou být jarní chřipkové epidemie. Naopak poklesu nahrávají prázdniny, zejména letní, ale také podzimní a vánoční. Pokud se nejedná o onemocnění závažnějšího charakteru, může se pojištěnec během dovolené sám zotavit bez nutnosti návštěvy lékaře a vystavení pracovní neschopnosti. Jak již bylo zmíněno výše, jedním z faktorů, které zapříčinily meziroční nárůst počtu nových případů pracovní neschopnosti **způsobených nemocí** oproti 1. pol. 2018, je patrně **zrušení karenční doby od 1. července 2019**, kdy je náhrada mzdy od zaměstnavatele zaměstnanci vyplácena již od prvního dne, a nikoliv až od čtvrtého. Rozdíl mezi prvním a druhým pololetím v roce 2019 již tedy není tak markantní. V roce 2020 tento efekt posílila **koronavirová pandemie**, kdy v druhém pololetí Česko zasáhla podzimní vlna onemocnění. Zatímco mezi prvními pololetími roku 2019 a 2020 došlo k nárůstu o 104 tis. (o 12 %) případů pracovní neschopnosti pro nemoc, mezi druhými pololetími se počet navýšil o 387 tis. (o 46 %). V porovnání počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti z důvodu nemoci v druhém pololetí roku 2018 a stejného období v roce 2020 došlo k nárůstu o 72 %.

Graf 2.2: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2015–2020

Zdroj: ČSÚ

V relativním pohledu v roce 2020 meziročně přibylo 10,5 případu na 100 pojištěnců a hodnota tak činila 51 případů. Na 100 pojištěnců připadalo 47 nově hlášených případů pracovní neschopnosti **pro nemoc**, což bylo dvakrát více než v roce 2012. Co se týče počtu neschopenek z důvodu **pracovního úrazu** na 100 pojištěnců, jejich počet od roku 2017 setrvale klesá. **U mimopracovních úrazů** panuje od roku 2016 víceméně stagnace.

Graf 2.3: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle příčiny, 2010–2020

Zdroj: ČSÚ

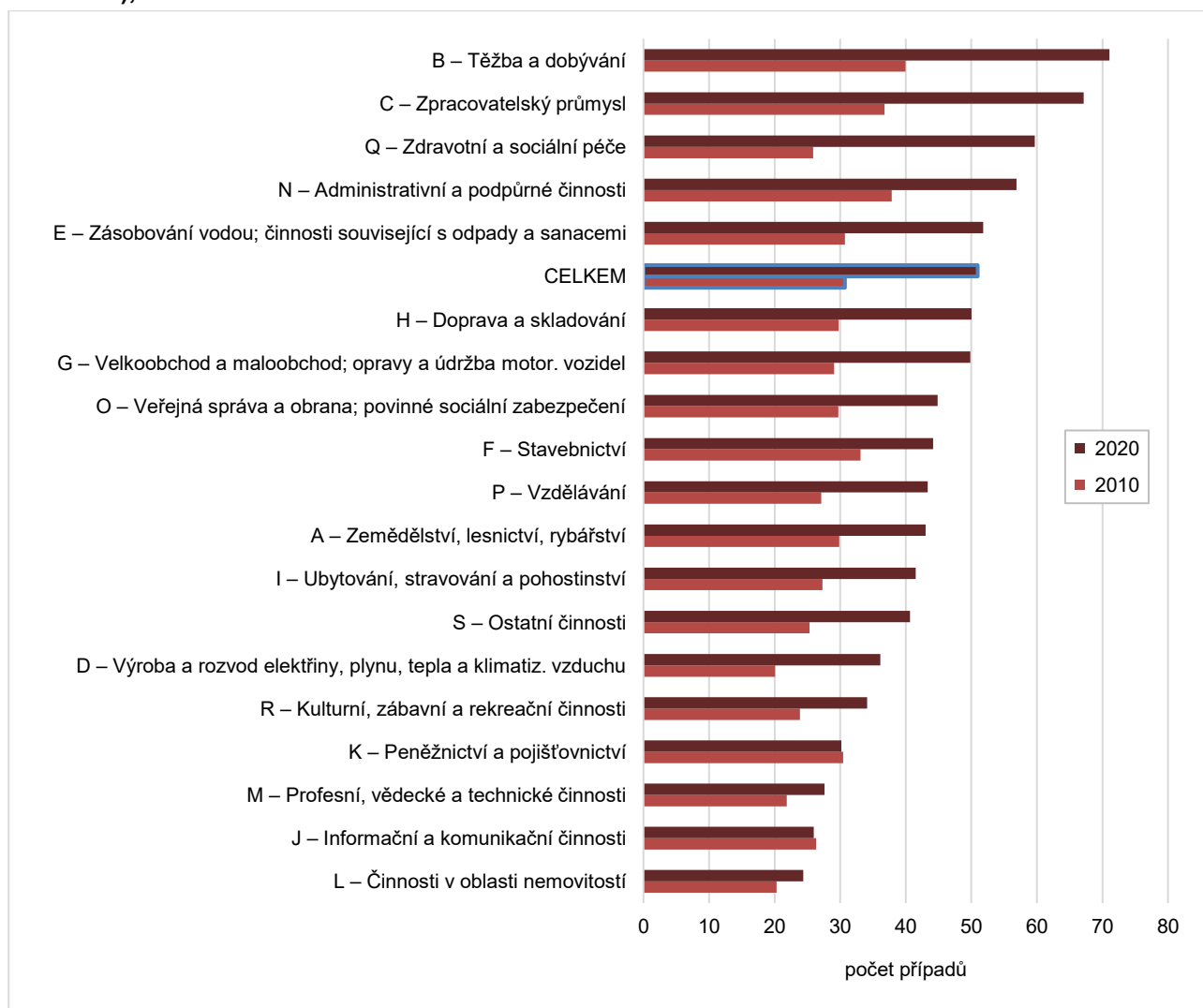
Nejvíce nových případů dočasné pracovní neschopnosti bylo v roce 2020 nahlášeno v subjektech, které dle převažující ekonomické činnosti spadají do **odvětvové sekce** Zpracovatelský průmysl (804 tis. případů) a Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (311 tis.). Není divu, protože jde o odvětví, kde pracuje nejvíce zaměstnaných osob, jak bylo uvedeno výše v kap. 4.1. Naopak nejméně případů bylo v absolutních číslech hlášeno v odvětvích Těžba a dobývání (16 tis.) a Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (14 tis.).

V roce 2020 **meziročně** vzrostl počet případů dočasné pracovní neschopnosti procentuálně nejvíce v odvětvové sekci Zdravotní péče, a to o 75 % (téměř o sto tisíc). Absolutně nejvíce (o 140 tis.) vzrostl počet nově nahlášených případů dočasné pracovní neschopnosti ve Zpracovatelském průmyslu. Meziročně vzrostl počet nahlášených případů kromě dvou výjimek ve všech odvětvích. V sekcích Informační a komunikační činnosti a Peněžnictví a pojišťovnictví případů pracovní neschopnosti naopak ubylo (o 839, resp. 957 případů).

Absolutní počty nově hlášených případů jsou ovlivněny odvětvovou strukturou národního hospodářství a zaměstnaností v jednotlivých odvětvích. Z toho důvodu má vyšší vypovídací schopnost již zmíněný ukazatel – počet nově hlášených případů na 100 pojištěnců v daném odvětví.

Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti **na 100 pojištěnců** bylo v roce 2020 zaznamenáno v odvětví Těžba a dobývání (71). Následoval Zpracovatelský průmysl (67) a Zdravotní a sociální péče (60). Právě v sekci Zdravotní a sociální péče tento poměrový ukazatel meziročně vzrostl o 24 případů. Nejnižší počet případů dočasné pracovní neschopnosti v přepočtu na 100 nemocensky pojištěných bylo evidováno v odvětví Činnosti v oblasti nemovitostí (24). Celorepublikový průměr bez ohledu na odvětví činil již zmíněných 51 případů na 100 pojištěnců.

Graf 2.4: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2010 a 2020

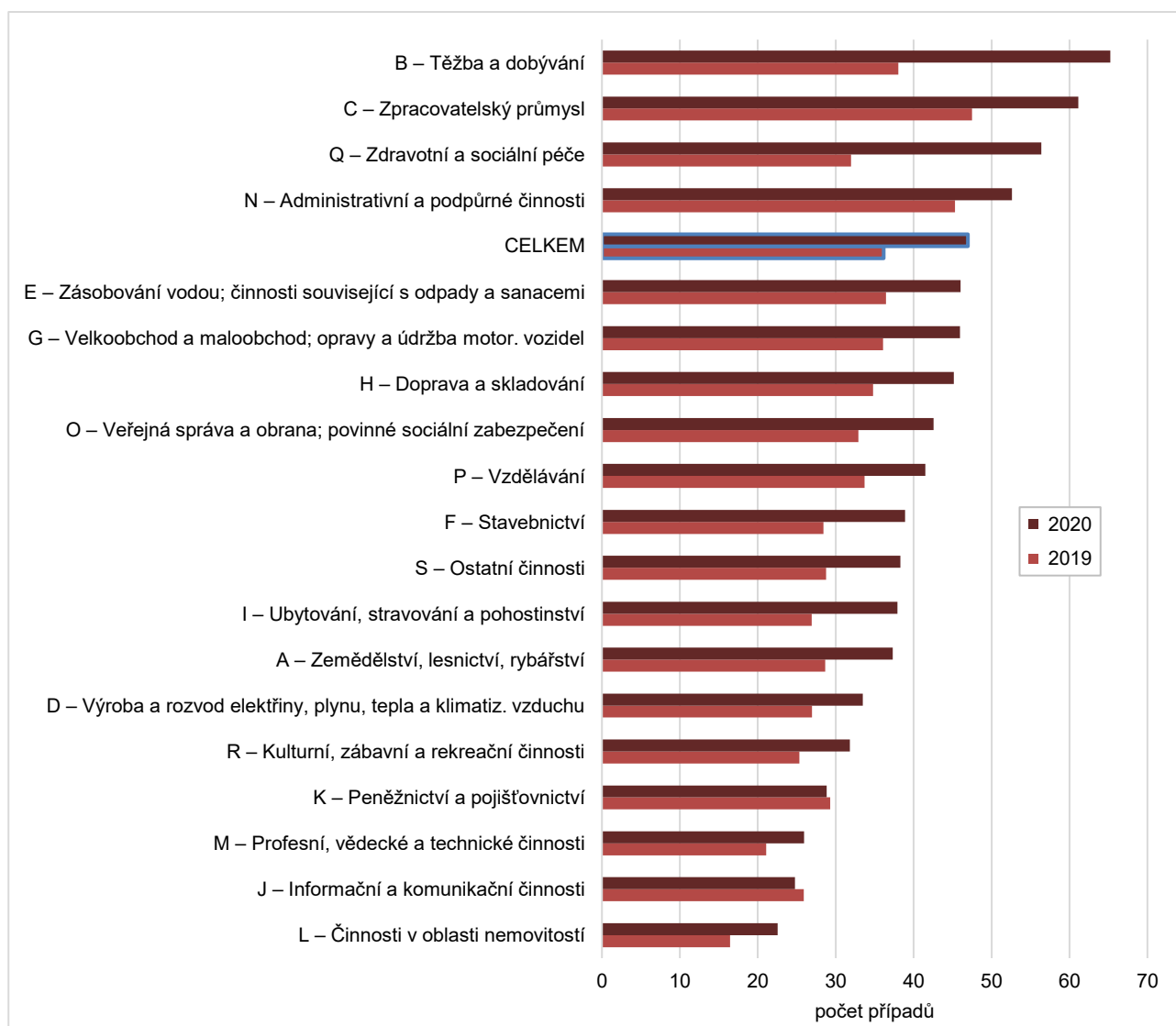
Zdroj: ČSÚ

Vývoj počtu případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v jednotlivých odvětvích je zřejmý z grafu 2.4, resp. z tabulky 2.2. V roce 2020 bylo nahlášeno o 20 případů na 100 pojištěnců více než před deseti lety. Nejdynamičtější nárůst je patrný v odvětvové sekci Zdravotní a sociální péče, kde tento ukazatel vzrostl

o 130 % (z 26 případů na 100 pojištěnců v roce 2010 na 60 případů v roce 2020). Rapidní nárůst (o 83 %) byl zaznamenán i v odvětví Zpracovatelský průmysl, a sice přibýlo 30 případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců. K poklesům za zmiňované období došlo pouze u dvou sekcí, Informační a komunikační činnosti a Peněžnictví a pojišťovnictví (shodně o 1 %, resp. o 0,3 případu na 100 pojištěných osob).

Odvětvím s největším **meziročním nárůstem** počtu případů pracovní neschopnosti **pro nemoc** na 100 pojištěnců v roce 2020 byla **Těžba a dobývání**. Oproti roku 2019 hodnota vzrostla o 27 případů. Nárůst u odvětví **Zdravotní a sociální péče** v průběhu celého desetiletí byl již zmíněn. Ovšem jen meziročně v této sekci přibýlo 24 případů pro nemoc na 100 pojištěnců, v relativním vyjádření o 76 % více. V tomto odvětví vzrostl počet nemocensky pojištěných a také lze usuzovat, že pracovníci této sekce byli poměrně rizikovou skupinou, která se s nákazou koronaviru setkávala velmi často.

Graf 2.5: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2019 a 2020

Zdroj: ČSÚ

V sekci **Ubytování, stravování a pohostinství** meziročně přibýlo 11 případů pracovní neschopnosti v přepočtu na 100 pojištěných. Tato ekonomická sekce byla (a stále je) jednou z nejpostiženějších v důsledku zavedených opatření proti šíření epidemie (uzavření restaurací, barů a hotelů). Faktem je, že v tomto odvětví pracuje hodně OSVČ, kterých, jak bylo již uvedeno dříve, je nemocensky pojištěných zhruba šestina. Nicméně dle zjištění Státního úřadu inspekce práce mnohdy docházelo k tomu, že zaměstnavatelé v době nuceného omezení či uzavření svých provozoven posílali zaměstnance na nemocenskou. Jedná se sice o protizákonný

postup, kdy zaměstnanec nemůže být k odchodu na nemocenskou nucen. Je však pochopitelné, že v zájmu zachování zaměstnání a pod tíhou celkové nejistoty v pandemické době, zaměstnanci na takové řešení přistoupili. Na druhou stranu mohlo docházet i k případům, kdy na nemocenskou „odcházel“ zaměstnanec (resp. brigádník) v době, kdy teprve hrozilo uzavření provozoven.

Jediné sekce, které meziročně zažily pokles počtu případů dočasné pracovní neschopnosti, byly **Informační a komunikační činnosti a Peněžnictví a pojišťovnictví**. Jedním z možných vysvětlení je to, že povaha pracovní náplně v této sekci umožňuje značnou míru práce z domova.

Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců **pro pracovní úraz**, což je možné chápat jako ukazatel vyjadřující „stupeň rizikovosti“ daného odvětví, bylo v roce 2020 evidováno u sekce Zemědělství, lesnictví a rybářství (2,3), následované oblastmi Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi (1,8) a Těžba a dobývání (1,7). Naproti tomu nejméně pracovních úrazů bylo zaznamenáno v subjektech působících v odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví a v oblasti Informační a komunikační činnosti (shodně 0,08). Průměrně za všechna odvětví připadalo na 100 pojištěnců 0,9 případu pracovní neschopnosti pro pracovní úraz. Více o pracovních úrazech v kap. 4.5.

Tab. 2.2: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2010–2020

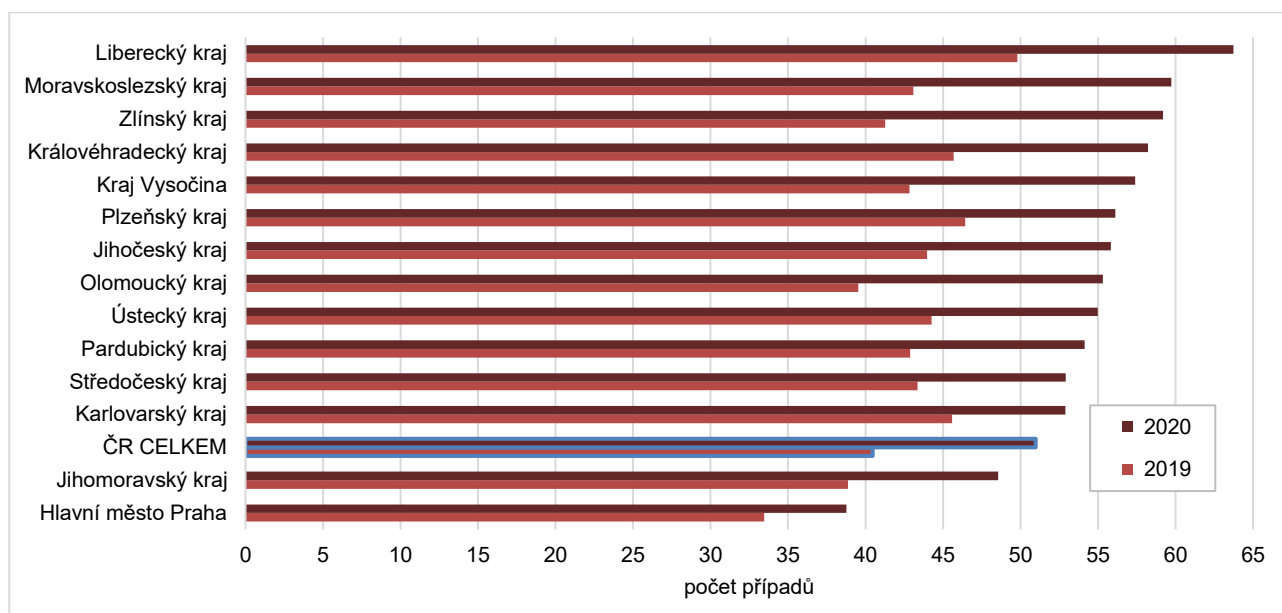
Sekce CZ-NACE	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Celkem	30,7	30,1	27,4	30,0	29,5	34,7	35,7	36,6	39,1	40,5	51,0
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	29,8	26,9	24,4	27,4	26,5	30,6	30,9	32,4	34,4	34,6	43,0
B – Těžba a dobývání	40,0	39,1	36,5	38,9	36,0	39,7	39,7	39,5	42,7	44,5	71,1
C – Zpracovatelský průmysl	36,8	37,5	33,9	37,6	37,7	45,1	47,2	48,2	51,8	53,9	67,1
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	20,1	19,3	16,7	20,2	19,7	23,0	23,5	25,3	29,0	30,0	36,1
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	30,7	29,4	25,6	29,8	29,7	34,5	36,1	37,7	40,9	42,6	51,8
F – Stavebnictví	33,1	28,9	26,7	28,9	27,0	30,9	31,2	31,6	32,7	33,9	44,2
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	29,1	27,3	24,1	26,6	26,3	30,3	33,8	34,5	37,6	40,3	49,9
H – Doprava a skladování	29,8	28,2	24,8	27,5	27,3	32,5	33,6	36,4	39,2	39,9	50,0
I – Ubytování, stravování a pohostinství	27,3	25,2	22,6	23,7	23,7	26,9	28,0	27,9	29,9	30,8	41,5
J – Informační a komunikační činnosti	26,3	26,1	21,3	23,0	21,7	23,1	23,8	24,7	25,7	27,3	26,0
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	30,5	29,6	23,7	26,6	25,2	28,3	27,8	27,3	29,4	30,9	30,2
L – Činnosti v oblasti nemovitosti	20,3	20,1	13,9	14,7	14,0	16,3	16,5	15,7	17,4	18,4	24,3
M – Profesní, vědecké a technické činnosti	21,8	20,2	17,8	19,4	18,3	21,1	21,3	21,8	22,5	23,0	27,6
N – Administrativní a podpůrné činnosti	37,8	39,6	31,1	36,1	40,3	48,2	49,4	48,6	48,6	49,7	56,9
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	29,7	29,5	24,5	28,1	26,3	31,5	30,7	31,3	34,0	35,5	44,9
P – Vzdělávání	27,1	27,3	21,7	25,2	24,4	30,5	30,5	32,6	35,9	36,0	43,3
Q – Zdravotní a sociální péče	25,9	26,1	22,3	25,5	25,4	29,7	30,4	31,3	33,7	35,2	59,7
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	23,9	22,7	18,4	20,9	20,5	24,1	24,6	24,4	26,8	27,9	34,1
S – Ostatní činnosti	25,4	23,9	21,3	23,5	23,5	27,5	28,1	27,8	29,8	31,3	40,6

Zdroj: ČSÚ

Z pohledu **územního členění** bylo v roce 2020 nejvíce případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců hlášeno v Libereckém (64), Moravskoslezském (60) a Zlínském kraji (59). Jak již bylo zmíněno výše, průměr za Českou republiku činil 51 případů, přičemž podprůměrné hodnoty vykazovaly následující 2 kraje: Hlavní město Praha (39) a Jihomoravský kraj (49). Rozdíl dvou extrémních krajů představoval 25 případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců. Hodnoty tohoto sledovaného ukazatele oproti roku 2019 meziročně vzrostly ve všech krajích, což je patrné z grafu 2.6. Nejvíce ve Zlínském (+18) a v Moravskoslezském kraji (+17). Naopak nejnižší nárůst zaznamenala Praha (+5).

Rozdíly v počtu případů dočasné pracovní neschopnosti dle územního členění jsou značně ovlivněny strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Je nutno zohlednit též **metodiku zpracování dat, kdy rozlišení dle krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru**, který vede evidenci mezd zaměstnavateli osoby v pracovní neschopnosti.

Graf 2.6: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle krajů ČR, 2019 a 2020

Zdroj: ČSÚ

Tab. 2.3: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle krajů ČR, 2010–2020

Kraj ČR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ČR celkem	30,7	30,1	27,4	30,0	29,5	34,7	35,7	36,6	39,1	40,5	51,0
Hl. m. Praha	29,2	28,4	23,8	25,7	25,8	29,4	30,1	30,3	31,9	33,5	38,8
Středočeský kraj	32,2	31,4	29,0	31,5	31,4	36,6	38,0	39,2	42,1	43,4	52,9
Jihočeský kraj	32,3	31,5	30,4	34,3	33,0	39,3	40,4	41,1	43,3	44,0	55,8
Plzeňský kraj	33,8	34,4	33,7	35,6	35,5	42,5	42,8	43,8	46,1	46,4	56,1
Karlovarský kraj	32,3	32,3	31,4	33,4	34,3	41,3	40,8	40,7	44,7	45,6	52,9
Ústecký kraj	30,0	29,9	28,0	30,9	30,5	36,1	38,2	39,1	42,8	44,3	55,0
Liberecký kraj	32,8	32,5	32,1	35,7	34,8	40,4	43,1	44,3	48,1	49,8	63,7
Královéhradecký kraj	30,5	30,7	28,7	31,5	30,2	36,0	38,5	40,6	44,0	45,7	58,2
Pardubický kraj	30,6	30,6	28,5	30,8	30,5	36,6	37,3	38,5	41,8	42,9	54,1
Kraj Vysočina	31,7	30,9	28,7	32,1	31,1	37,6	38,3	39,2	42,2	42,8	57,4
Jihomoravský kraj	29,7	28,8	26,8	29,6	28,9	33,5	34,2	35,4	37,8	38,9	48,6
Olomoucký kraj	28,2	26,7	25,4	27,3	26,1	32,7	34,0	35,2	37,5	39,5	55,3
Zlínský kraj	30,8	28,9	27,0	29,9	29,0	35,5	36,0	37,6	39,1	41,3	59,2
Moravskoslezský kraj	32,0	31,7	28,3	31,5	30,4	36,0	37,5	38,4	41,4	43,1	59,7

Zdroj: ČSÚ

Dalším členícím kritériem je **velikost podniku**. V relativním pojetí při přepočtu na 100 pojištěnců dominovaly středně velké podniky, které mají 100–249 zaměstnanců spolu s velkými firmami zaměstnávající 250–499 osob. Obě kategorie během roku 2020 shodně zaznamenaly 58 případů pracovních neschopností v přepočtu na 100 pojištěnců. Daleko méně případů pracovní neschopnosti vykazaly firmy mající do 50 zaměstnanců, kde na 100 pojištěnců připadlo 42 hlášení. A zcela nejméně případů bylo zaznamenáno

u OSVČ, a sice 19 na 100 nemocensky pojištěných OSVČ. Zde je nutné mít na paměti, že nemocenské dávky jsou vypláceny až od 15. dne pracovní neschopnosti (do té doby vyplácí náhradu mzdy zaměstnavatel), a proto se OSVČ nevyplatí při krátkodobější nemoci nastupovat do pracovní neschopnosti.

Dalším kritériem, podle kterého lze hodnotit pracovní neschopnost nemocensky pojištěných, je rozdělení na **podniky domácí vs. podniky pod zahraniční kontrolou**. Např. v nefinančních podnicích pod zahraniční kontrolou v roce 2020 připadlo na 100 nemocensky pojištěných 60 nahlášených případů v porovnání s 50 případy v domácích nefinančních podnicích. Pracovní neschopnost zaměstnanců v domácích podnicích však trvala v průměru o necelých 6 dní déle (43 dnů) než u podniků pod zahraniční kontrolou (37 dnů).

4.2.2 Délka trvání dočasné pracovní neschopnosti

Pro posouzení vývoje pracovní neschopnosti je důležité nejen zjištění, jak často zaměstnanci do pracovní neschopnosti nastupují, ale i to, jak dlouho v pracovní neschopnosti zůstávají.

Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel udává celkový počet kalendářních dnů, po které byli v daném období (roce) nemocensky pojištění zaměstnanci práce neschopni z příčin uvedených v „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“. Počet kalendářních dnů strávených v pracovní neschopnosti je zjišťován na základě hlášení o vzniku a ukončení pracovní neschopnosti. Do počtu případů a počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti patří i pracovní neschopnost vzniklá po zániku pojištění v tzv. ochranné lhůtě sedmi kalendářních dnů.

Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech – ukazatel vyjadřuje, kolik kalendářních dnů pracovní neschopnosti v průměru připadá na jeden nově hlášený případ pracovní neschopnosti.

Způsob výpočtu:

$$\text{Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti}}$$

Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti meziročně vzrostl z 81 205 tis. proutonaných dnů v roce 2019 na 94 246 tis. dnů v roce 2020 (tj. o 16 %). Nárůst ve výši 13 mil. dnů je nebyvalý. Trend je obdobný jako u počtu nově hlášených případů. Téměř veškerý nárůst počtu kalendářních dnů připadá na vrub nemocem (+12,3 mil.). Počty dnů pracovní neschopnosti pro mimopracovní úrazy vzrostly o 603 tis., pro pracovní úrazy o 52 tis.

Tab. 2.4: Kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 2010–2020 (v tis.)

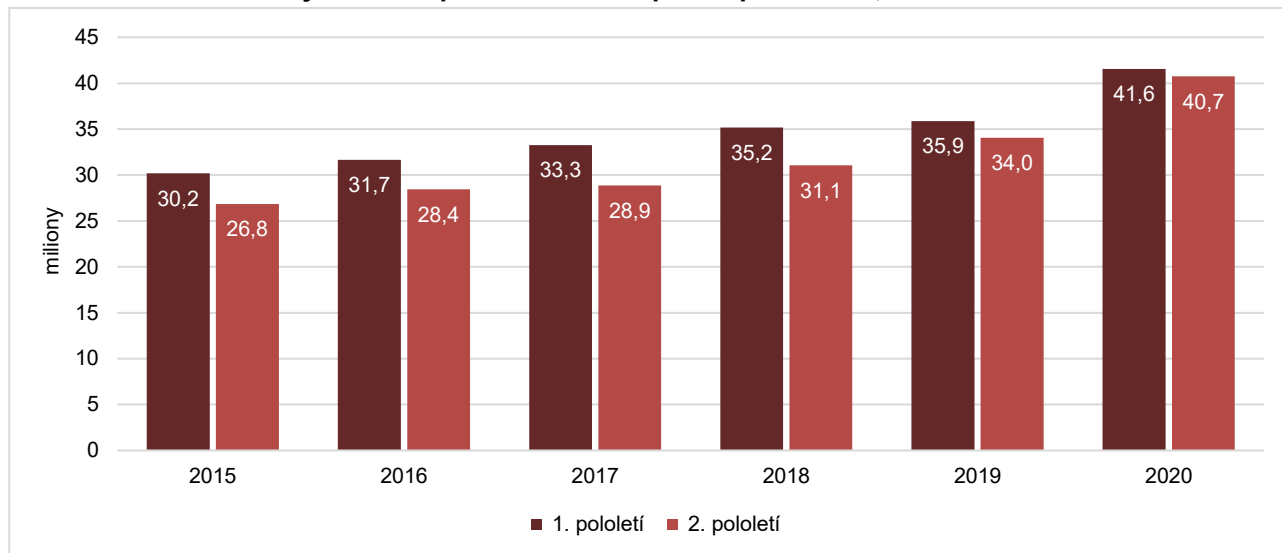
Rok	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2010	59 208	28 008	31 200	51 668	22 892	28 777	2 693	1 925	767	4 848	3 192	1 656
2011	55 924	25 996	29 928	48 774	21 150	27 624	2 593	1 851	741	4 558	2 995	1 563
2012	56 493	26 190	30 303	47 683	20 344	27 340	2 423	1 738	686	6 386	4 109	2 278
2013	58 587	27 024	31 563	49 582	21 147	28 435	2 392	1 689	702	6 613	4 188	2 425
2014	60 235	27 429	32 806	51 093	21 441	29 652	2 447	1 723	724	6 695	4 265	2 431
2015	66 817	30 473	36 345	57 013	24 152	32 861	2 569	1 775	794	7 236	4 546	2 689
2016	70 252	31 874	38 378	60 094	25 396	34 697	2 575	1 761	814	7 583	4 717	2 866
2017	72 678	33 089	39 588	62 113	26 463	35 650	2 583	1 765	818	7 982	4 862	3 120
2018	77 158	35 223	41 934	66 223	28 379	37 845	2 571	1 741	830	8 363	5 104	3 260
2019	81 205	37 043	44 162	69 903	30 002	39 900	2 533	1 709	823	8 770	5 331	3 438
2020	94 246	43 214	51 032	82 287	35 854	46 434	2 585	1 766	819	9 373	5 594	3 779

Zdroj: ČSÚ

Většina dnů pracovní neschopnosti (87 %) je způsobena nemocí, v absolutním počtu 82 287 tis. za rok 2020. Ženy strávily v dočasné pracovní neschopnosti celkem 51 032 tis. dnů, což je o 7 819 tis. dnů více než muži. To, že ženy stráví na neschopence delší dobu, potvrzuje i dlouhodobější vývoj průměrné délky trvání dočasné pracovní neschopnosti znázorněný v tab. 2.5 či grafu 2.9.

Počet prostonaných dnů v jednotlivých pololetích dokresluje tvrzení o značně vyšším počtu nahlášených případů pro nemoc během první poloviny roku. Největší rozdíl mezi 1. a 2. pololetím byl zaznamenán v roce 2017 a činil 4,4 mil. dnů. Postupně se však snižoval. Ve druhém pololetí roku 2019 se počet dnů v pracovní neschopnosti zvýšil z důvodu zrušení karenční doby. V roce 2020 se počet dnů v pracovní neschopnosti pro nemoc v 1. a 2. pololetí lišil pouze o 800 tis. Graf 2.7 dále značí skokový nárůst počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc mezi rokem 2019 a 2020.

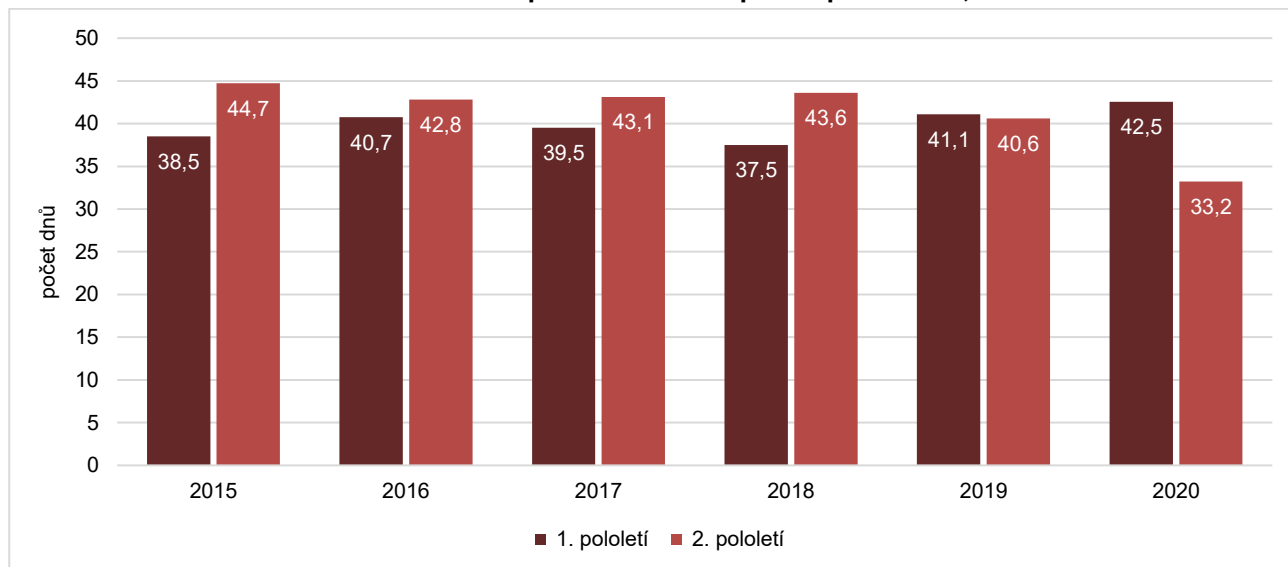
Graf 2.7: Kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2015–2020

Zdroj: ČSÚ

Při pohledu na relativní ukazatel, který ukazuje, jak dlouho v průměru **trval 1 případ pracovní neschopnosti pro nemoc**, zjistíme, že v prvním pololetí roku 2020 se tato doba oproti prvnímu pololetí předchozího roku zvýšila. Ze 41,1 dne na 42,5 dne. Ve druhém pololetí však došlo ke zkrácení ze 40,6 dne v roce 2019 na 33,2 v roce 2020. Dá se říci, že přibýlo krátkodobých pracovních neschopností z důvodu nemoci.

Graf 2.8: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2015–2020

Zdroj: ČSÚ

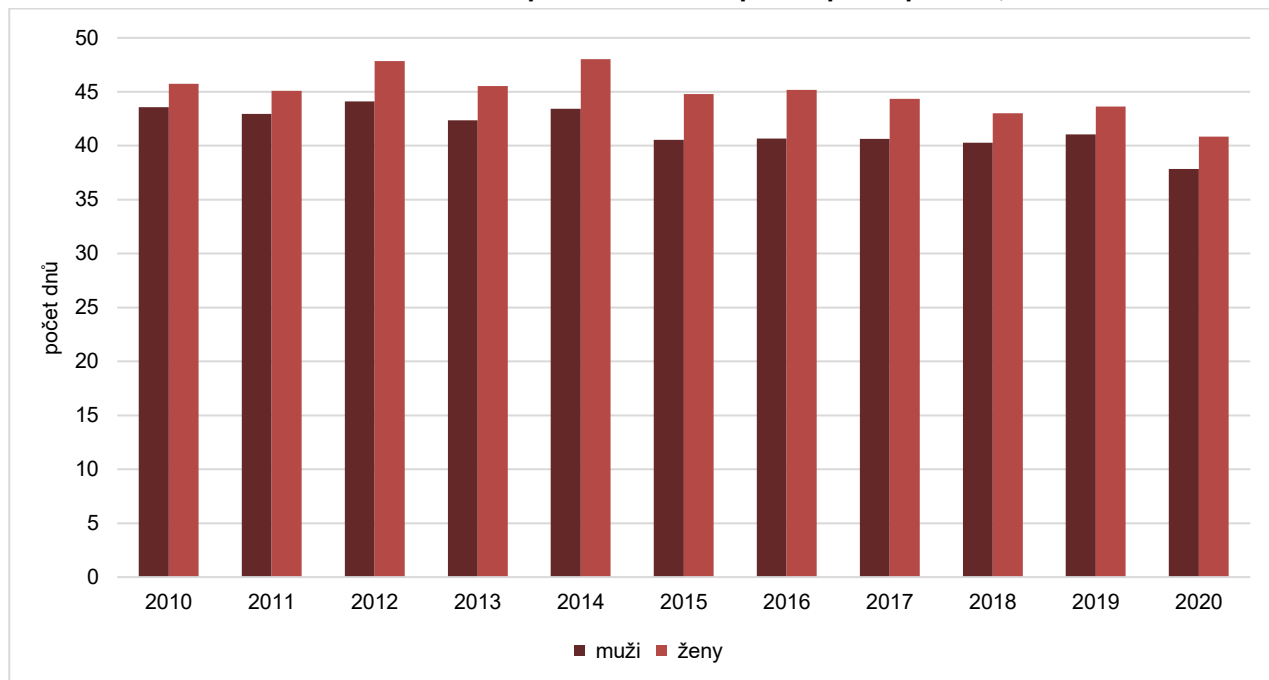
Průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti ať už pro nemoc či úraz meziročně klesla o 3 dny. Ze 42,4 dne v roce 2019 na 39,4 dne v roce 2020. Nachází se tak na nejnižší úrovni za posledních deset let. **Nemoc** v roce 2020 způsobila pracovní neschopnost o průměrné délce 37 dnů, neschopnost pro **pracovní i mimopracovní úraz** trvala v průměru o 25 dnů déle.

Tab. 2.5: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle pohlaví, 2010–2020

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Celkem	44,7	44,1	46,1	44,0	45,8	42,7	43,0	42,6	41,7	42,4	39,4
muži	43,6	43,0	44,1	42,3	43,4	40,5	40,7	40,6	40,3	41,1	37,8
ženy	45,7	45,1	47,9	45,5	48,0	44,8	45,2	44,3	43,0	43,6	40,9

Zdroj: ČSÚ

Průměrný počet dnů pracovní neschopnosti **u žen** meziročně klesl ze 43,6 dne v roce 2019 na 40,9 dne. **V případě mužů** se snížil ze 41,1 dne na 37,8 dne. Ženy tak byly v pracovní neschopnosti v průměru o 3 dny déle než muži.

Graf 2.9: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle pohlaví, 2010–2020

Zdroj: ČSÚ

Nejvíce dnů dočasné pracovní neschopnosti bylo v roce 2020 zaznamenáno ve zpracovatelském průmyslu (32 024 tis.), kde je nejvíce pojištěnců, a tím pádem také nejvyšší počet případů pracovní neschopnosti. Naopak nejnižší počet dnů pracovní neschopnosti byl hlášen v oblasti Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (460 tis.). Nejméně dnů pracovní neschopnosti z důvodu pracovních úrazů vykazovaly odvětvové sekce Peněžnictví a pojišťovnictví (5,2 tis.) a Informační a komunikační činnosti (7,6 tis.).

Jak již bylo zmíněno výše, dočasná pracovní neschopnost v roce 2020 trvala v průměru 39 dnů. **Odvětvími** s průměrnou délkou trvání případu nad 45 dnů byly odvětví Ubytování, stravování a pohostinství (57 dnů), Zemědělství, lesnictví, rybářství (50 dnů), Činnosti v oblasti nemovitostí (47 dnů) a Stavebnictví (46 dnů). Přibližně poloviční doba (26 dnů) připadala na pracovní neschopnost v odvětví Informační a komunikační činnosti, což představovalo nejnižší hodnotu v rámci národního hospodářství. Dalšími odvětvími s poměrně nízkou průměrnou délkou pracovní neschopnosti bylo Vzdělávání (28 dnů). Podrobněji viz graf 2.10 a tab. 2.6.

Graf 2.10: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2020

Zdroj: ČSÚ

Ve většině odvětví došlo meziročně ke zkrácení pracovní neschopnosti. Výjimku tvořilo Ubytování, stravování a pohostinství, kde se průměrná doba trvání neschopenky prodloužila o 2,6 dne, tj. o 5 %. Dalšími odvětvími, kde se neschopnost prodloužila, bylo Peněžnictví a pojišťovnictví, Informační a komunikační činnosti a Administrativní a podpůrné činnosti. Zejména ICT činnosti a Peněžnictví má dlouhodobě nízkou míru pracovní neschopnosti, které jsou na drobné meziroční výkyvy náchylnější.

Naopak k největšímu meziročnímu poklesu – o 10 dnů, tedy o pětinu – došlo v odvětví **Zdravotní a sociální péče**. Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti činila 36 dnů, tedy o 3,4 dne méně než byl průměr za všechna odvětví.

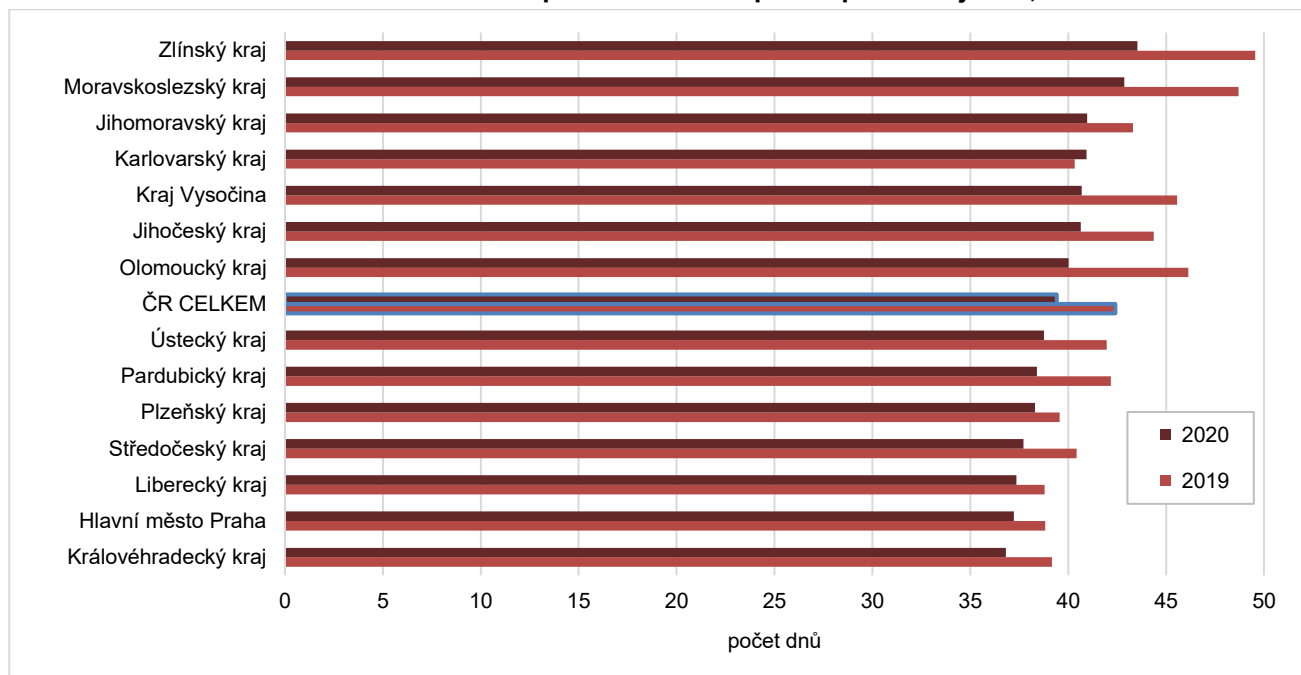
Z hlediska **regionálního**, byla v roce 2020 nejdelší průměrná doba trvání dočasné pracovní neschopnosti zaznamenána ve Zlínském (43,5 dne) a v Moravskoslezském kraji (42,9 dne). Kraji s nejkratší délkou trvání pracovní neschopnosti byly Královéhradecký kraj a tradičně Liberecký kraj s Prahou. Tyto tři kraje shodně vykazovaly hodnotu 37 dnů. Ve všech krajích ČR (vyjma Karlovarského) hodnoty tohoto ukazatele meziročně poklesly.

Z pohledu **detailnějšího územního členění** (viz kartogram 2.1) je zřejmý větší rozptyl hodnot tohoto relativního ukazatele. Nejvyšší průměrnou délku na jeden případ v roce 2020 vykazoval okres Břeclav (50,6 dne) v Jihomoravském kraji a Vsetín (49,5 dne) ve Zlínském kraji, který se na předních místech mezi okresy s nejdelší pracovní neschopností pohybuje již několik let. Následovaly okresy Rakovník ve Středočeském kraji s 49 dny, Blansko a Hodonín (v Jihomoravském kraji), které vykazovaly průměrnou délku případu pracovní neschopnosti 48 dnů. Naopak nejkratší dobou trvání se mohl opět pochlubit okres Mladá Boleslav (32 dnů) ve Středních Čechách a královéhradecký okres Rychnov nad Kněžnou (33 dnů).

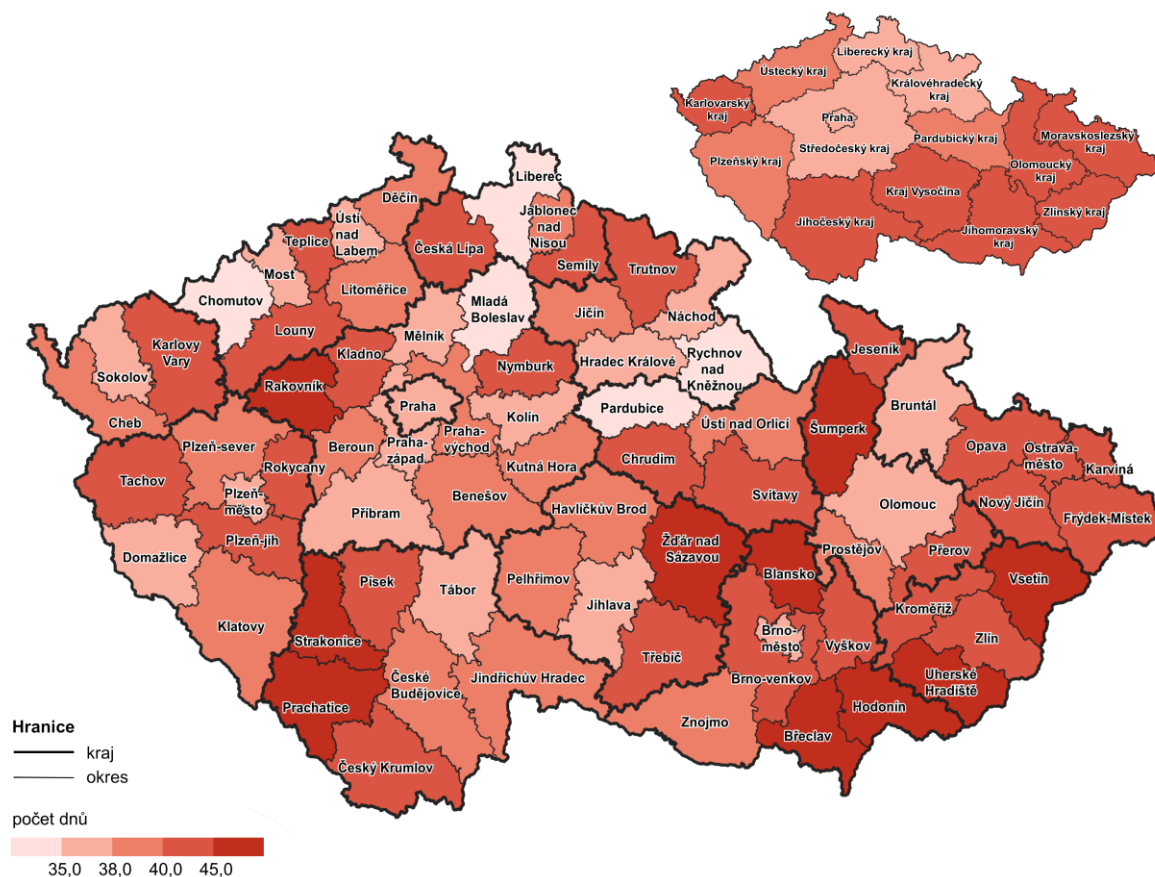
Tab. 2.6: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2010–2020

Sekce CZ-NACE	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Celkem	44,7	44,1	46,1	44,0	45,8	42,7	43,0	42,6	41,7	42,4	39,4
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	59,4	60,8	61,8	58,9	60,6	57,4	59,0	57,6	55,9	56,8	49,7
B – Těžba a dobývání	37,8	40,6	41,7	44,8	48,0	45,4	53,8	55,6	47,9	49,4	40,5
C – Zpracovatelský průmysl	44,0	41,3	45,5	43,7	44,8	41,6	42,4	41,9	41,2	42,2	39,8
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	38,5	39,6	43,1	38,5	40,8	40,3	41,4	40,3	36,9	38,1	33,2
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	45,6	44,7	48,0	45,2	48,1	45,0	45,0	44,6	44,0	44,9	41,4
F – Stavebnictví	53,4	59,6	58,2	57,1	59,3	53,8	54,6	53,9	52,1	52,0	45,9
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	48,5	48,5	51,0	48,7	50,3	46,7	44,9	44,8	44,2	44,6	41,8
H – Doprava a skladování	47,3	46,9	51,0	50,0	50,9	45,8	45,9	44,2	44,2	44,7	42,6
I – Ubytování, stravování a pohostinství	57,7	60,2	57,9	57,5	58,7	55,0	54,5	54,7	53,8	54,4	57,1
J – Informační a komunikační činnosti	27,9	26,9	28,2	25,7	27,8	27,5	26,0	26,2	26,4	25,4	26,3
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	32,0	31,2	33,9	31,2	34,3	33,1	32,4	33,8	31,8	31,7	33,0
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	54,2	53,7	56,1	54,4	56,3	52,0	52,5	53,6	51,1	50,8	46,7
M – Profesní, vědecké a technické činnosti	44,8	46,0	43,1	38,9	40,9	38,8	38,7	39,2	39,6	39,2	36,9
N – Administrativní a podpůrné činnosti	40,8	38,2	45,6	41,7	41,3	38,5	38,2	39,2	40,5	42,8	43,6
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	33,6	37,9	39,7	34,8	38,0	35,9	37,2	36,2	34,9	35,1	31,5
P – Vzdělávání	33,3	32,5	36,7	33,6	35,6	32,6	33,3	32,2	30,5	31,2	27,9
Q – Zdravotní a sociální péče	47,7	47,8	52,6	48,9	51,7	48,1	48,8	48,0	46,0	46,3	36,0
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	41,8	42,9	45,9	42,7	44,2	41,3	41,9	42,8	41,1	40,3	39,5
S – Ostatní činnosti	50,8	53,0	50,2	48,3	49,6	48,1	48,9	46,9	45,8	46,3	42,8

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.11: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2019 a 2020

Zdroj: ČSÚ

Kartogram 2.1: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti v okresech a krajích ČR, 2020

Zdroj: ČSÚ

Tab. 2.7: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2010–2020

Kraj ČR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ČR celkem	44,7	44,1	46,1	44,0	45,8	42,7	43,0	42,6	41,7	42,4	39,4
Hl. m. Praha	38,0	37,6	40,4	37,7	40,0	38,7	37,7	38,4	38,6	38,8	37,2
Středočeský kraj	44,0	43,6	44,7	42,2	43,6	40,8	40,6	40,4	39,7	40,4	37,7
Jihočeský kraj	47,6	48,5	49,7	46,4	48,7	44,3	45,5	45,2	43,7	44,4	40,6
Plzeňský kraj	42,7	40,5	41,6	41,6	42,3	39,2	40,2	39,1	38,4	39,6	38,3
Karlovarský kraj	40,8	39,2	40,8	41,4	42,0	38,8	40,0	39,6	39,3	40,3	40,9
Ústecký kraj	44,9	43,9	48,3	46,7	47,5	43,8	43,0	42,5	42,0	42,0	38,8
Liberecký kraj	45,1	44,0	44,6	42,5	42,8	40,2	39,9	39,0	37,7	38,8	37,4
Královéhradecký kraj	44,6	43,1	44,4	42,4	44,2	41,1	40,6	39,9	38,8	39,2	36,8
Pardubický kraj	45,0	43,3	45,4	43,7	46,1	42,5	43,8	43,2	40,9	42,2	38,4
Kraj Vysočina	45,2	44,8	45,6	44,4	47,4	44,1	45,2	45,1	44,2	45,6	40,7
Jihomoravský kraj	47,2	46,4	47,8	45,3	47,1	44,1	44,9	44,0	42,6	43,3	41,0
Olomoucký kraj	50,7	50,9	53,5	51,1	54,1	47,8	48,6	47,2	45,7	46,1	40,0
Zlínský kraj	54,8	55,3	55,7	53,8	55,5	50,3	52,1	50,3	49,2	49,6	43,5
Moravskoslezský kraj	48,9	49,0	51,6	50,1	52,6	48,6	50,0	48,8	47,3	48,7	42,9

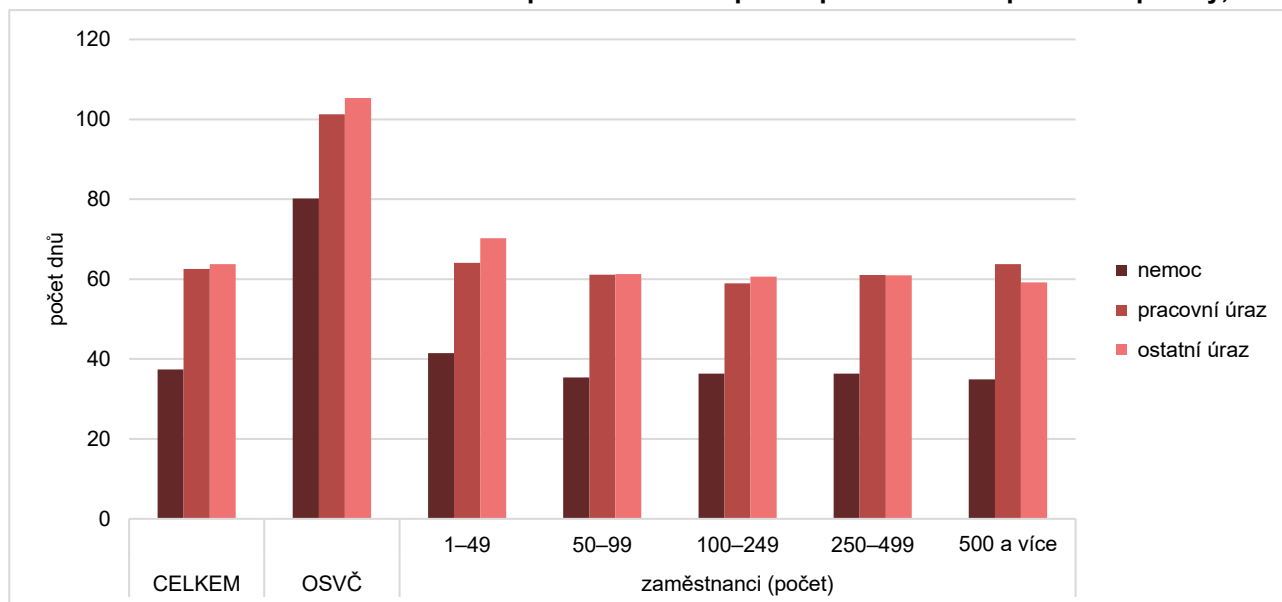
Zdroj: ČSÚ

Osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) nastupují do pracovní neschopnosti méně často než zaměstnanci (19 případů na 100 nemocensky pojištěných OSVČ vs. 52 případů u zaměstnanců za rok 2020). Pokud jsou však ze zdravotních důvodů z výkonu práce indisponováni, průměrná délka jejich pracovní neschopnosti značně převyšuje ostatní sledované kategorie velikosti podniku (podle počtu zaměstnanců; viz graf 2.12).

Dočasná pracovní neschopnost OSVČ v roce 2020 trvala průměrně 83 dní. Delší doba trvání pracovní neschopnosti u OSVČ může souviset se skutečností, že tato skupina pojištěnců v době prvních 14 dnů trvání pracovní neschopnosti není finančně zabezpečena jako ostatní pojištěnci, je jim vypláceno až nemocenské od 15. dne. Vzhledem k tomuto faktu pak krátkodobé případy lehčích forem nemocí neřeší pracovní neschopností, tu si nechávají vystavit až při onemocnění vážnější chorobou, která si pak vyžádá dlouhodobější pracovní neschopnost. Další možností, kterou OSVČ mohou využít je sjednání pojištění pracovní neschopnosti u soukromých pojišťoven v rámci životního pojištění. Tomu se však tato publikace nevěnuje.

U ostatních pracovníků zaměstnaných ve všech velikostních kategoriích podniku (definovaných podle počtu zaměstnanců) délka pracovní neschopnosti (bez ohledu na příčinu) nepřesáhla 50 dnů. Nejdelší byla v malých podnicích do 49 zaměstnanců (44 dnů). V ostatních velikostních kategoriích se tato hodnota pohybovala okolo 38 dnů.

Graf 2.12: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle velikosti podniku a příčiny, 2020

Zdroj: ČSÚ

4.2.3 Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti a průměrný denní stav dočasně práce neschopných

Nejkomplexnějším ukazatelem statistiky pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz je **průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti**. Zohledňuje jak celkový počet případů pracovní neschopnosti (jak často lidé do pracovní neschopnosti nastupují), tak i průměrné trvání jednoho případu pracovní neschopnosti (jak dlouho v pracovní neschopnosti setrvávají). Statistiky pak doplňuje ještě další ukazatel – **průměrný denní stav dočasně práce neschopných**, který říká, kolik osob průměrně denně chybělo na pracovišti v důsledku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz.

Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel udává, kolik ze 100 nemocensky pojištěných je průměrně každý den v pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz.

Způsob výpočtu:

$$\text{Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti} \times 100}{(\text{průměrný počet osob nemocensky pojištěných} \times \text{počet kalendářních dnů ve sledovaném období})}$$

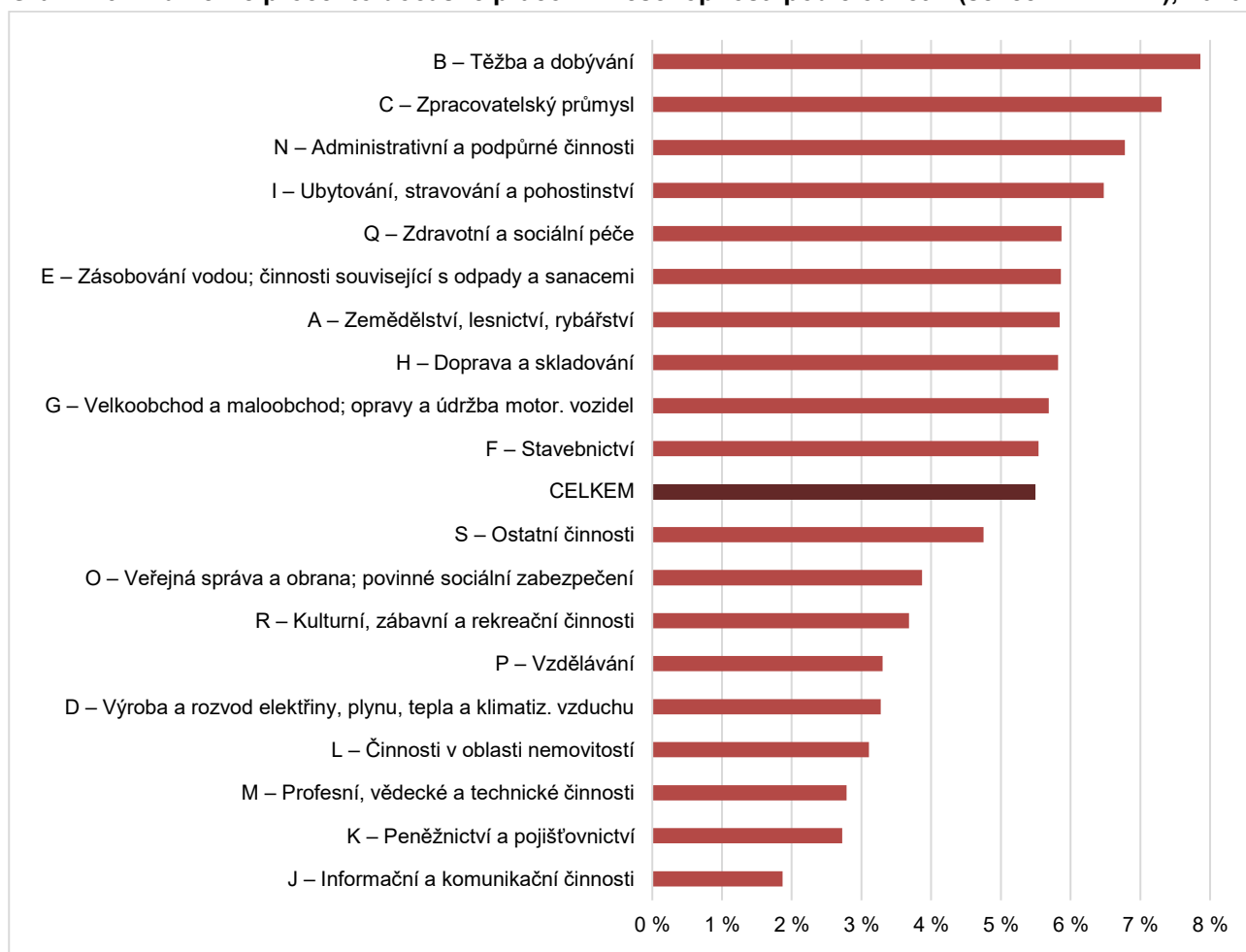
Průměrný denní stav dočasně práce neschopných – ukazatel vyjadřuje počet nemocensky pojištěných, kteří byli ve sledovaném období (roce) denně nepřítomni v práci z důvodů pracovní neschopnosti.

Způsob výpočtu:

$$\text{Průměrný denní stav dočasně práce neschopných} = \frac{\text{kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{počet kalendářních dnů ve sledovaném období}}$$

Hodnota ukazatele **průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti** má od roku 2012 rostoucí tendenci. Meziročně oproti roku 2019 vzrostl o 0,8 p. b. na 5,5 % v roce 2020. Jak již bylo zmíněno, nárůst počtu kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti byl výjimečný. Ve srovnání s rokem 2012 průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti vzrostlo dokonce o 2 p. b. Podíl na růstu může mít mj. i stárnutí populace a zvyšování průměrného věku zaměstnanců (dáno vyšším věkem odchodu do důchodu než bylo v minulosti). Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti je dlouhodobě vyšší u žen. Činilo 6 %, zatímco pro muže 5 %.

Graf 2.13: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2020

Zdroj: ČSÚ

Nejvyšší průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti **z hlediska odvětvové činnosti** bylo zaznamenáno v odvětví Těžba a dobývání (7,9 %) s nejvyšším počtem případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců. Jinými slovy, téměř 8 % pojištěnců pracujících v sekci Těžba a dobývání bylo denně v pracovní neschopnosti. Odvětvími se 7% podílem osob dočasně práce neschopných denně byl i Zpracovatelský průmysl (7,3 %), Administrativní a podpůrné činnosti (6,8 %) a Ubytování, stravování a pohostinství (6,5 %). Naopak nejméně pracovníků v pracovní neschopnosti ze 100 pojištěnců bylo denně evidováno v odvětví Informační a komunikační činnosti (1,9) a Peněžnictví a pojišťovnictví (2,7). Podrobněji viz graf 2.13 a tabulka 2.8.

Tab. 2.8: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2010–2020

Sekce CZ-NACE	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Celkem	3,8	3,6	3,5	3,6	3,7	4,1	4,2	4,3	4,5	4,7	5,5
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	4,9	4,5	4,1	4,4	4,4	4,8	5,0	5,1	5,3	5,4	5,8
B – Těžba a dobývání	4,1	4,4	4,2	4,8	4,7	4,9	5,8	6,0	5,6	6,0	7,9
C – Zpracovatelský průmysl	4,4	4,2	4,2	4,5	4,6	5,1	5,5	5,5	5,9	6,2	7,3
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	2,1	2,1	2,0	2,1	2,2	2,5	2,7	2,8	2,9	3,1	3,3
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	3,8	3,6	3,4	3,7	3,9	4,3	4,4	4,6	4,9	5,2	5,9
F – Stavebnictví	4,8	4,7	4,2	4,5	4,4	4,6	4,7	4,7	4,7	4,8	5,5
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	3,9	3,6	3,4	3,6	3,6	3,9	4,1	4,2	4,6	4,9	5,7
H – Doprava a skladování	3,9	3,6	3,5	3,8	3,8	4,1	4,2	4,4	4,8	4,9	5,8
I – Ubytování, stravování a pohostinství	4,3	4,2	3,6	3,7	3,8	4,1	4,2	4,2	4,4	4,6	6,5
J – Informační a komunikační činnosti	2,0	1,9	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,8	1,9	1,9	1,9
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	2,7	2,5	2,2	2,3	2,4	2,6	2,5	2,5	2,6	2,7	2,7
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	3,0	3,0	2,1	2,2	2,2	2,3	2,4	2,3	2,4	2,6	3,1
M – Profesní, vědecké a technické činnosti	2,7	2,6	2,1	2,1	2,1	2,2	2,3	2,3	2,4	2,5	2,8
N – Administrativní a podpůrné činnosti	4,2	4,1	3,9	4,1	4,6	5,1	5,2	5,2	5,4	5,8	6,8
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	2,7	3,1	2,7	2,7	2,7	3,1	3,1	3,1	3,3	3,4	3,9
P – Vzdělávání	2,5	2,4	2,2	2,3	2,4	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,3
Q – Zdravotní a sociální péče	3,4	3,4	3,2	3,4	3,6	3,9	4,1	4,1	4,3	4,5	5,9
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	2,7	2,7	2,3	2,5	2,5	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,7
S – Ostatní činnosti	3,5	3,5	2,9	3,1	3,2	3,6	3,8	3,6	3,8	4,0	4,8

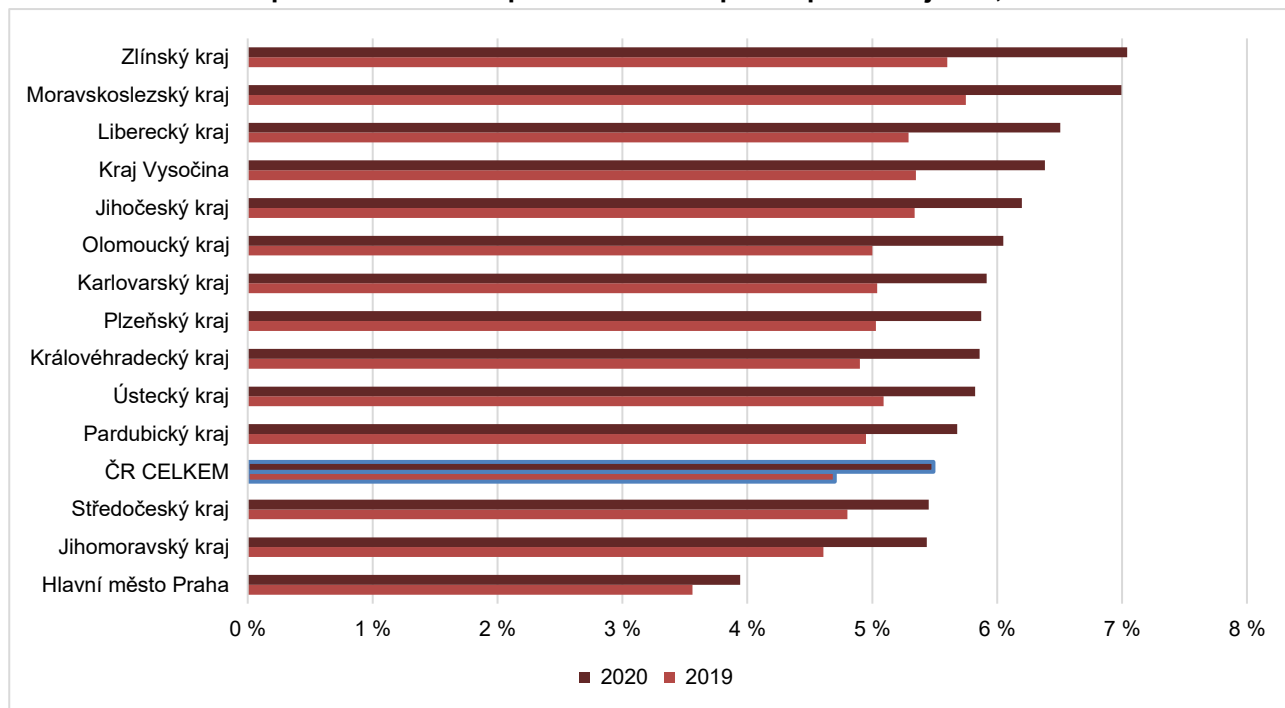
Zdroj: ČSÚ

Z **regionálního pohledu** zaznamenal nejvyšší hodnotu průměrného procenta pracovní neschopnosti Zlínský a Moravskoslezský kraj (oba 7 %). Praha díky nejnižšímu počtu případů na 100 pojištěnců a díky krátké průměrné době trvání těchto pracovních neschopností vykazuje nejnižší procento dočasně práce neschopných denně. Zatímco hodnoty všech ostatních 13 krajů se nachází v rozmezí 5,4 až 7,0 %, ukazatel v Praze v roce 2020 dosáhl hodnoty pouze 3,9 %. Toto výsadní postavení si kraj hl. m. Praha drží už řadu let, jak je zřejmé z tabulky 2.9.

Podle **detailnějšího územního členění** se okresem s nejvyšším průměrným procentem dočasné pracovní neschopnosti v roce 2020 stala Karviná (8,4 %), která se již delší dobu nachází v TOP 5 okresech s nejvyšším průměrným procentem dočasné pracovní neschopnosti. Následovaly okresy Uherské Hradiště a Prachatice (shodně 8,0 %). Nejnižší hodnotu průměrného procenta pracovní neschopnosti vykazovaly stejně jako v předchozích letech okresy Jeseník² (2,9 %) a již zmíněná Praha (3,9 %). Hodnotu ukazatele pod hranicí 5 % zaznamenaly ještě okresy Brno-město (4,3 %), Pardubice (4,6 %) a Mělník (4,9 %). Podrobné informace za celou Českou republiku nabízí kartogram 2.2.

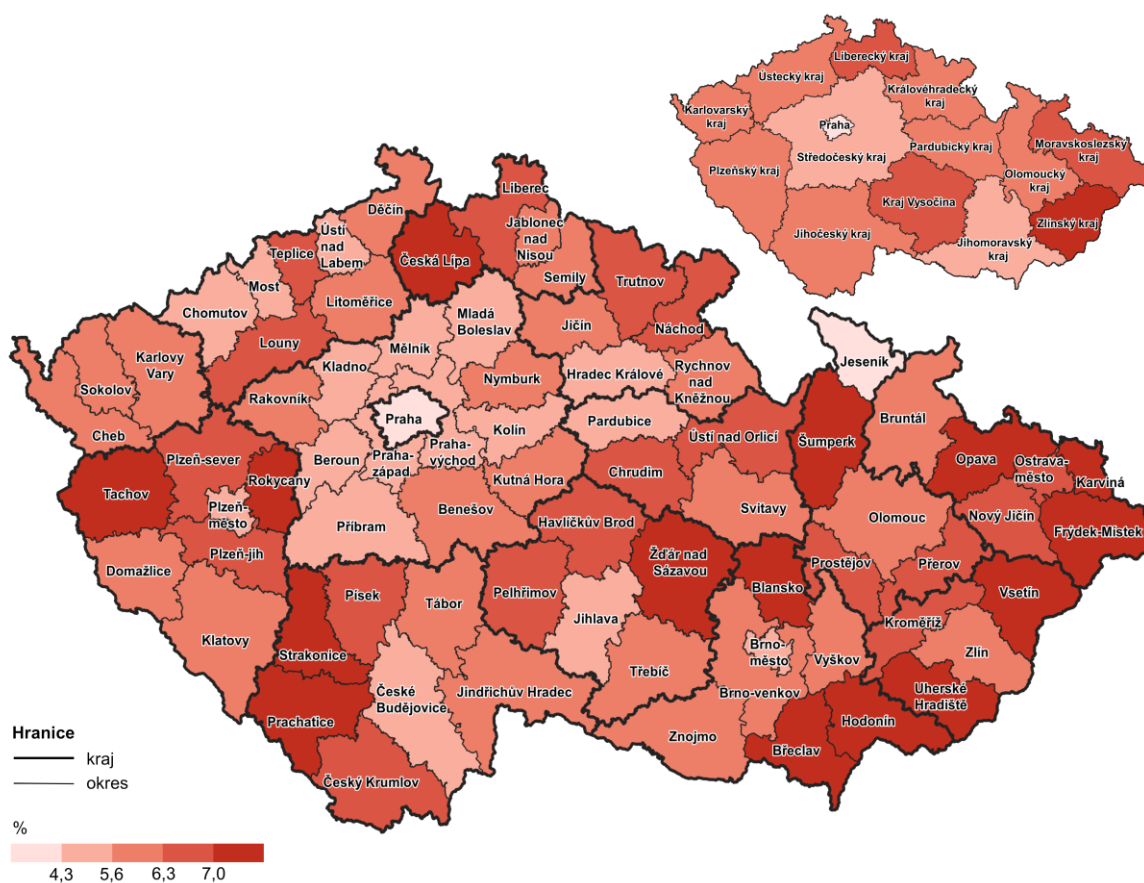
² V Jeseníku se nachází referát úctárný pěstounské péče pro profesionální pěstouny v ČR. Profesionální pěstouni zpravidla na neschopenku nechodí, protože i po dobu pracovní neschopnosti musí pečovat o svěřené dítě. Jsou však zahrnuti do jmenovatele v rámci počtu pojištěnců v okrese.

Graf 2.14: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2019 a 2020

Zdroj: ČSÚ

Kartogram 2.2: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti v okresech a krajích ČR, 2020

Zdroj: ČSÚ

Tab. 2.9: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2010–2020

Kraj ČR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ČR celkem	3,8	3,6	3,5	3,6	3,7	4,1	4,2	4,3	4,5	4,7	5,5
Hl. m. Praha	3,0	2,9	2,6	2,7	2,8	3,1	3,1	3,2	3,4	3,6	3,9
Středočeský kraj	3,9	3,8	3,5	3,6	3,8	4,1	4,2	4,3	4,6	4,8	5,5
Jihočeský kraj	4,2	4,2	4,1	4,4	4,4	4,8	5,0	5,1	5,2	5,3	6,2
Plzeňský kraj	4,0	3,8	3,8	4,1	4,1	4,6	4,7	4,7	4,8	5,0	5,9
Karlovarský kraj	3,6	3,5	3,5	3,8	4,0	4,4	4,5	4,4	4,8	5,0	5,9
Ústecký kraj	3,7	3,6	3,7	4,0	4,0	4,3	4,5	4,6	4,9	5,1	5,8
Liberecký kraj	4,1	3,9	3,9	4,2	4,1	4,5	4,7	4,7	5,0	5,3	6,5
Královéhradecký kraj	3,7	3,6	3,5	3,7	3,7	4,1	4,3	4,4	4,7	4,9	5,9
Pardubický kraj	3,8	3,6	3,5	3,7	3,9	4,3	4,5	4,6	4,7	5,0	5,7
Kraj Vysočina	3,9	3,8	3,6	3,9	4,0	4,5	4,7	4,8	5,1	5,4	6,4
Jihomoravský kraj	3,8	3,7	3,5	3,7	3,7	4,1	4,2	4,3	4,4	4,6	5,4
Olomoucký kraj	3,9	3,7	3,7	3,8	3,9	4,3	4,5	4,5	4,7	5,0	6,0
Zlínský kraj	4,6	4,4	4,1	4,4	4,4	4,9	5,1	5,2	5,3	5,6	7,0
Moravskoslezský kraj	4,3	4,3	4,0	4,3	4,4	4,8	5,1	5,1	5,4	5,8	7,0

Zdroj: ČSÚ

Obdobný ukazatel jako průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti, avšak v absolutním vyjádření představuje **průměrný denní stav dočasně práce neschopných**. Říká, kolik nemocensky pojištěných osob bylo ve sledovaném období v průměru denně nepřítomno v práci z důvodu pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz.

V roce 2020 kvůli dočasné pracovní neschopnosti způsobené nemocí či úrazem denně chybělo na pracovištích 258 tis. nemocensky pojištěných osob. Oproti roku 2019, kdy hodnota činila 223 tis. pojištěnců, se jedná o 16% nárůst (o 35 tis. více). Ve srovnání s rokem 2010 přibýlo 95 tis. (tj. 59 %) dočasně práce neschopných denně. Na tomto nárůstu se podílely především neschopenky zapříčiněné nemocí (+83 tis.), jednou tolik však vzrostl i počet osob s mimopracovními úrazy za 1 den (+12 tis.). Vývoj hodnot ukazatele průměrný denní stav dočasně práce neschopných v posledních deseti letech je zřejmý z tabulky 2.10.

Pro nemoc bylo v roce 2020 průměrně denně v neschopnosti 225 tis. pojištěnců, v důsledku pracovního úrazu 7 tis. a následkem ostatních úrazů 26 tis. nemocensky pojištěných. Ve Zpracovatelském průmyslu chybělo denně 87 tis. pojištěnců, v odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel 36 tis. osob. Tyto hodnoty jsou značně ovlivněné velikostí odvětví.

Tab. 2.10: Průměrný denní stav dočasně práce neschopných podle příčiny a pohlaví, 2010–2020 (v tis.)

Rok	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2010	162,2	76,7	85,5	141,6	62,7	78,9	7,4	5,3	2,1	13,2	8,7	4,5
2011	153,2	71,2	82,0	133,6	57,9	75,7	7,1	5,1	2,0	12,5	8,2	4,3
2012	154,4	71,6	82,8	130,3	55,6	74,7	6,6	4,7	1,9	17,5	11,3	6,2
2013	160,5	74,0	86,5	135,9	58,0	77,9	6,5	4,6	1,9	18,1	11,4	6,7
2014	165,0	75,1	89,9	139,9	58,7	81,2	6,7	4,7	2,0	18,4	11,7	6,7
2015	183,1	83,5	99,6	156,2	66,2	90,0	7,0	4,8	2,2	19,9	12,5	7,4
2016	191,9	87,1	104,8	164,2	69,4	94,8	7,0	4,8	2,2	20,7	12,9	7,8
2017	199,1	90,6	108,5	170,2	72,5	97,7	7,1	4,8	2,3	21,8	13,3	8,5
2018	211,4	96,5	114,9	181,4	77,8	103,7	7,0	4,8	2,3	22,9	14,0	8,9
2019	222,5	101,5	121,0	191,5	82,2	109,3	6,9	4,7	2,3	24,0	14,6	9,4
2020	257,5	118,1	139,4	224,8	98,0	126,9	7,1	4,8	2,2	25,6	15,3	10,3

Zdroj: ČSÚ

4.3 Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti

Zatímco doposud se analýza týkala nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti (kapitola 4.2), které ČSÚ zpracovává z evidence ČSSZ, jiný pohled nabízí data o **ukončených případech pracovní neschopnosti** přímo publikovaná ČSSZ. Rozdíly v počtech nově hlášených a ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti jsou dány odlišnou metodikou sběru dat. Trendy vývoje těchto ukazatelů jsou však konzistentní.

Na rozdíl od statistik nově hlášených případů, ČSSZ publikuje údaje z hlediska **případů ukončených ve sledovaném roce**. Případy vzniklé na konci roku přesahující do roku dalšího jsou evidovány až ve zpracování dat roku následujícího. Pro dokreslení pohledu na statistiku nemocnosti byla vybraná data z tohoto zdroje využita v této kapitole. Data o ukončených případech jsou k dispozici v třídění z pohledu pojištěnce, nikoliv zaměstnavatele, jak tomu bylo při pohledu na nově hlášené případy. ČSSZ třídí data např. podle věku dočasně práce neschopných, krajů či skupin diagnóz.

Ukončené případy pracovní neschopnosti – zahrnují veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob ukončenou v daném roce. Nezahrnuje tedy onemocnění a úrazy, u nichž pracovní neschopnost přesahovala do dalšího roku, ani ty případy, kdy nebylo vystaveno „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“.

ČSSZ za rok 2020 evidovala 2 294 tis. ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti, což je o čtvrtinu více než v roce 2019.

Tab. 3.1: Počet ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti, počet prostonaných dnů a průměrná délka trvání případu dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2019, 2020

Kraj ČR	Počet ukončených případů DPN (tis.)		Počet prostonaných dnů (tis.)		Průměrná délka trvání případu DPN ve dnech	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020
ČR celkem	1 832,4	2 293,7	75 058,7	86 457,1	41,0	37,7
Hl. m. Praha	198,1	254,8	6 161,0	7 666,3	31,1	30,1
Středočeský kraj	219,5	248,1	8 152,9	8 523,1	37,2	34,4
Jihočeský kraj	117,3	143,7	5 060,8	5 597,3	43,2	39,0
Plzeňský kraj	120,2	136,8	4 645,1	5 041,9	38,6	36,9
Karlovarský kraj	49,4	53,4	1 891,6	2 049,4	38,3	38,4
Ústecký kraj	146,6	171,4	5 862,2	6 419,8	40,0	37,5
Liberecký kraj	89,8	107,3	3 438,9	3 897,4	38,3	36,3
Královéhradecký kraj	100,2	129,8	3 924,4	4 741,2	39,2	36,5
Pardubický kraj	94,1	116,4	3 797,2	4 359,7	40,3	37,5
Kraj Vysočina	92,4	116,5	4 095,4	4 629,6	44,3	39,8
Jihomoravský kraj	189,7	247,2	8 165,9	9 766,7	43,1	39,5
Olomoucký kraj	107,9	154,8	4 656,8	5 962,1	43,2	38,5
Zlínský kraj	101,0	139,6	4 964,4	5 914,1	49,1	42,4
Moravskoslezský kraj	206,2	274,1	10 242,1	11 888,7	49,7	43,4

Zdroj: ČSSZ

Celková **prostonaná doba** v roce 2020 činila 86 457 tis. dnů, což je o 11 mil. dnů více než v předchozím roce. Jeden případ dočasné pracovní neschopnosti trval průměrně 37,7 dne. V průměru nejdelší pracovní neschopnost si vyžádaly nemoci a úrazy v Moravskoslezském a Zlínském kraji, a sice 43 resp. 42 dnů na jeden případ.

Tab. 3.2: Počet ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti a průměrná délka jejich trvání podle pohlaví a věkových skupin, 2020, 2019

Věková skupina	Počet ukončených případů DPN (tis.)			Průměrná délka trvání případu DPN ve dnech		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy
2020						
Celkem	2 293,7	1 095,5	1 198,2	37,7	35,8	39,4
mladší 20 let	25,0	14,0	11,0	18,6	16,5	21,4
20–29 let	463,1	248,2	214,9	25,2	20,8	30,2
30–39 let	467,4	248,0	219,3	31,5	26,9	36,6
40–49 let	627,2	264,7	362,5	37,1	36,5	37,5
50–59 let	541,1	225,0	316,0	48,4	49,4	47,7
60 a více let	169,9	95,5	74,5	60,1	66,7	51,6
2019						
Celkem	1 832,4	862,4	970,1	41,0	39,1	42,7
mladší 20 let	25,1	13,8	11,3	17,9	15,7	20,5
20–29 let	398,9	210,1	188,9	25,8	20,9	31,2
30–39 let	397,5	200,4	197,2	33,7	28,7	38,8
40–49 let	469,8	195,8	274,0	42,2	41,7	42,6
50–59 let	411,8	167,0	244,7	54,5	56,9	52,9
60 a více let	129,2	75,3	53,9	66,9	75,2	55,5

Zdroj: ČSSZ

Doba, po kterou pracovní neschopnost trvala, rostla s věkem (viz tab. 3.2), a to od 18,6 dne ve věkové skupině osob mladších 20 let až po 60,1 dne ve věkové skupině 60letých a starších. To je způsobeno zejména vyšším zastoupením krátkodobých případů pracovní neschopnosti pro nemoci dýchací soustavy v mladším věku a naopak nárůstem dlouhodobých případů pracovní neschopnosti pro nádorová onemocnění a nemoci oběhové soustavy se zvyšujícím se věkem.

Pracovní neschopnost plyne z různých příčin a statistiky ČSSZ nabízí přehled ukončených případů **podle diagnóz**. Nejčastějším důvodem pracovní neschopnosti jsou dlouhodobě **nemoci dýchací soustavy**, které v roce 2020 způsobily 29 % všech případů. Z nemocí této skupiny jsou neschopenky vystavovány zejména kvůli akutním infekcím dýchacích cest či chřipkám a pneumonii. Na druhou stranu, onemocnění dýchací soustavy tvořila pouze 14 % (11,7 mil. dnů) z celkového počtu prostonaných dnů. To představuje v průměru nejkratší dobu pracovní neschopnosti ze všech skupin diagnóz, a sice 17,4 dne na 1 případ.

Obdobný podíl, tj. 29 %, zaujímaly **ostatní nemoci**, kam patří i neschopenky vydané pro **případ karantény**. Dá se předpokládat, že jsou zde zahrnuty i některé případy osob, u kterých se časem karanténa přetavila v samotné onemocnění. Přesnější zachycení pandemie z těchto dat není možné. Jen pro srovnání v roce 2019 činil podíl kategorie ostatní nemoci 10 %.

Šestina neschopenek byla v roce 2020 vydána kvůli **nemocem pohybové soustavy**. Tyto nemoci se vyznačují poměrně dlouhou délkou trvání, v průměru déle než 2 kalendářní měsíce (69,3 dne) na 1 případ. Na celkovém počtu prostonaných dnů se tato kategorie podílela necelou třetinou, což je dlouhodobě nejvyšší podíl. V absolutních hodnotách se jedná o 26,9 mil. dnů. Z nemocí pohybové soustavy zapříčiňují pracovní neschopnost nejčastěji onemocnění páteře.

Další častou příčinou pracovní neschopnosti představovaly **úrazy a otravy**. Na všech neschopenkách se podílely 8 %. Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti byla v tomto případě 56,6 dne a celkový počet prostonaných dnů činil 10,1 mil.

Nejdelší **průměrná délka** trvání pracovní neschopnosti byla v roce 2020 evidována u tuberkulózy (202 dnů). Další skupinou diagnóz, která je doprovázena dlouhou pracovní neschopností, jsou zhoubné novotvary (188 dnů). V roce 2020 trvala pracovní neschopnost u této skupiny nemocí 182 dnů u mužů, zatímco u žen 193. Přes hranici 100 dnů se v průměru dostaly i nemoci spojené s těhotenstvím, mateřstvím a šestinedělím, které si vyžádaly v průměru 103 dnů v pracovní neschopnosti.

Z hlediska **pohlaví** je výskyt pracovní neschopnosti čtenější u žen, v roce 2020 ženy zaznamenaly 1 198 tis. ukončených případů pracovní neschopnosti, muži 1 096 tis. neschopenek. Pracovní neschopnost u žen také trvala v průměru o 3,6 dne déle než u mužů. Tento rozdíl přetrvává dlouhodobě a je dán zejména indispozicemi spojenými s těhotenstvím.

Výraznější rozdíl v pracovní neschopnosti podle pohlaví se objevuje u nemocí močové a pohlavní soustavy, kdy je počet ukončených případů mužů oproti ženám 3,5krát nižší. Duševní onemocnění vedoucí k pracovní neschopnosti byly v roce 2020 téměř dvakrát častější u žen. Muži jsou naopak náchylnější na nemoci oběhové, trávicí či pohybové soustavy. Mnohem častěji jsou v pracovní neschopnosti také z důvodu úrazu či otravy.

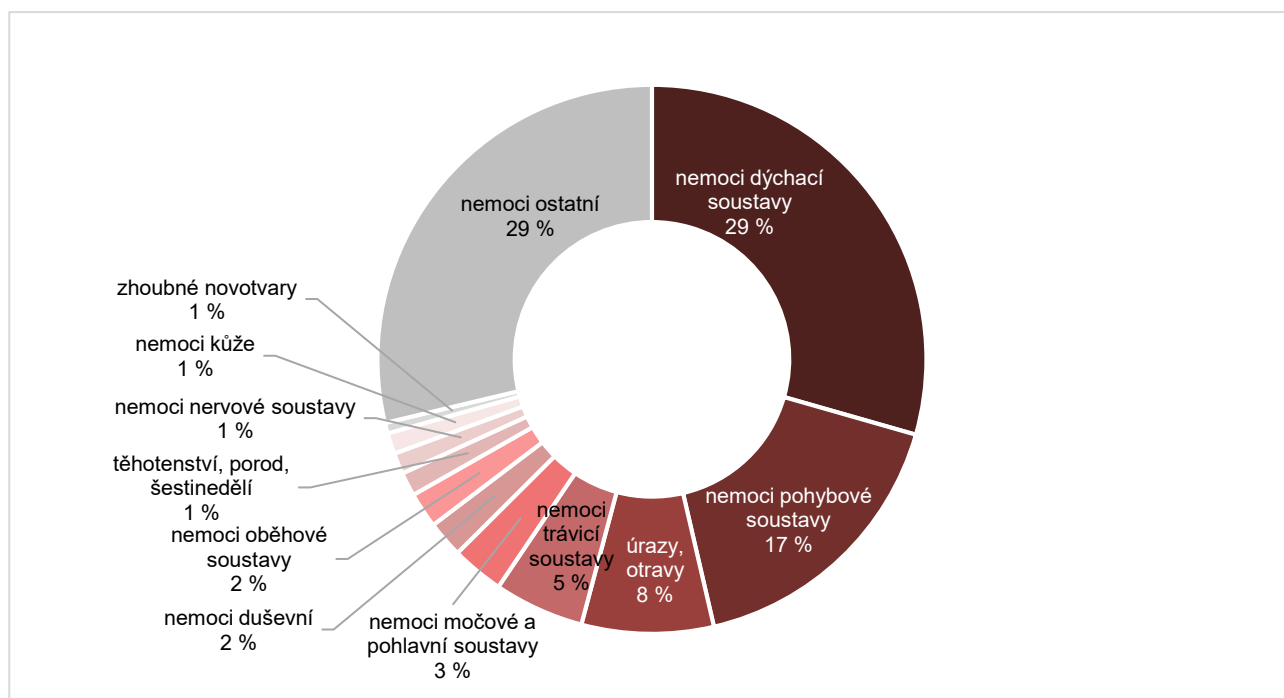
Tab. 3.3: Počet ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti a průměrná délka jejich trvání podle skupin diagnóz a pohlaví, 2020

Skupiny diagnóz (kapitoly podle MKN-10)	Počet ukončených případů DPN (tis.)			Průměrná délka trvání případu DPN ve dnech		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy
Celkem	2 293,7	1 095,5	1 198,2	37,7	35,8	39,4
Tuberkulóza	0,1	0,1	0,0	201,9	201,3	203,2
Zhoubné novotvary	14,3	6,5	7,8	188,0	182,0	192,9
Nemoci duševní	49,3	17,3	32,0	90,9	86,3	93,4
Nemoci nervové soustavy	28,5	11,8	16,8	84,1	87,1	82,0
Nemoci oběhové soustavy	48,0	27,5	20,5	85,4	94,8	72,6
hypertenze	14,7	8,0	6,7	57,3	59,1	55,1
ischemická choroba srdeční	6,2	4,9	1,3	133,7	138,8	114,3
cévní nemoci mozku	3,1	2,0	1,1	171,5	173,4	167,8
jiné nemoci oběhové soustavy	24,1	12,6	11,4	79,0	87,8	69,3
Nemoci dýchací soustavy	675,0	314,2	360,8	17,4	16,8	18,0
akutní infekce dýchacích cest	571,7	263,2	308,5	16,3	15,5	17,0
chřipka a pneumonie	83,4	41,4	42,0	17,9	17,6	18,2
chronické nemoci dolních dýchacích cest	11,1	4,9	6,2	56,4	58,0	55,3
jiné nemoci dýchacích cest	8,8	4,7	4,1	34,3	35,9	32,5
Nemoci trávicí soustavy	121,8	66,6	55,1	31,6	31,7	31,5
Nemoci kůže	28,3	16,4	11,9	35,3	34,6	36,3
Nemoci pohybové soustavy	388,7	198,5	190,2	69,3	63,6	75,2
nemoci páteře	269,3	137,3	132,0	63,6	57,9	69,5
jiné nemoci pohybové soustavy	119,4	61,2	58,2	82,2	76,6	88,1
Nemoci močové a pohlavní soustavy	70,8	15,7	55,0	35,2	39,1	34,1
Těhotenství, porod, šestinedělí	32,1	x	32,1	103,3	x	103,3
Úrazy, otravy	178,3	114,0	64,3	56,6	54,9	59,7
Nemoci ostatní	658,8	307,0	351,8	20,3	17,7	22,5

Zdroj: ČSSZ

Graf 3.1: Struktura ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti podle skupin diagnóz, 2020

Zdroj: ČSSZ

4.4 Výdaje na nemocenské

Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění.

Z nemocenského pojištění se poskytuje 6 peněžitých dávek, a to:

- Nemocenské,
- Peněžitá pomoc v mateřství,
- Ošetřovné,
- Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství,
- Dávka otcovské poporodní péče (tzv. otcovská),
- Dlouhodobé ošetřovné.

Výše dávek nemocenského pojištění **závisí** na dosahovaném **výdělku**, **redukčních hranicích** pro redukcí denního vyměřovacího základu, **redukcí mezi** jednotlivými redukčními **hranicemi** a na **procentní sazbě** pro jednotlivé dávky.

Všechny dávky nemocenského pojištění vyplácí okresní správa sociálního zabezpečení a hradí se ze státního rozpočtu (z příjmů z pojistného). Dávky nemocenského pojištění se vyplácejí za kalendářní dny.

Nemocenské – je základní peněžitou dávkou systému nemocenského pojištění. Na nemocenské má nárok pojištěnec, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, a to od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti.

Výdaje na dávky nemocenského pojištění za rok 2020 činily 55 mld. Kč, tedy o 16 mld. Kč více než před rokem. **Výdaje** na objemově **nejvýznamnější dávku** – **nemocenské** – meziročně vzrostly o 6 mld. Kč, tj. o 23 %. Činily necelých 33 mld. Kč. To je téměř celková suma výdajů na veškeré dávky nemocenského pojištění v roce 2018. Meziroční zvýšení výdajů na nemocenské bylo způsobeno zejména nárůstem počtu proplacených dnů. Výše průměrné denní dávky nemocenského v roce 2020 činila 522 Kč. V roce 2019 byla průměrná denní dávka nemocenského ve výši 491 Kč, což je o 6 % méně. Výdaje na nemocenské v přepočtu na jednoho pojištěnce se v roce 2020 blížily 7 tis. Kč.

V roce 2017 bylo přijato několik významných legislativních opatření v oblasti nemocenského pojištění, s účinností od roku 2018, která zásadním způsobem ovlivnila jeho finanční bilanci. Jednalo se o zvýšení nemocenského od 31. kalendářního dne DPN nebo karantény z 60 % na 66 % redukovaného denního vyměřovacího základu a od 61. kalendářního dne DPN nebo karantény z 60 % na 72 % redukovaného denního vyměřovacího základu s účinností od 1. ledna 2018. Dále byl rozšířen okruh dávek poskytovaných z nemocenského pojištění o novou dávku otcovské poporodní péče (tzv. „otcovská“) s účinností od 1. února 2018 a dávku dlouhodobého ošetřovného s účinností od 1. června 2018.

K zásadním změnám v úrovni výdajů na nemocenské došlo v roce 2009 v souvislosti s legislativní úpravou nemocenského pojištění. Nový zákon o nemocenském pojištění znatelně snížil výši dávek nemocenského pojištění a zejména stanovil, že po dobu prvních 14 dnů pracovní neschopnosti je zaměstnanec zabezpečen náhradou mzdy nebo platu, kterou mu poskytuje zaměstnavatel (do 1. 7. 2019 s výjimkou prvních 3 pracovních dnů). Poskytování náhrady mzdy nebo platu zaměstnavatelem bylo přijetím úsporných opatření v letech 2011 až 2013 dočasně prodlouženo z prvních 14 na 21 dnů pracovní neschopnosti. V důsledku těchto legislativních změn došlo k rapidnímu poklesu nemocnosti, což rovněž mělo vliv na pokles výdajů na nemocenské. Oproti roku 2013 však byly výdaje na nemocenské v roce 2020 téměř trojnásobné.

Tab. 4.1: Výdaje na dávky nemocenského pojištění, 2010–2020 (v mld. Kč)

Druh dávky	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Celkem	22,79	21,51	19,38	20,14	22,08	24,11	26,28	28,32	33,97	38,89	55,21
nemocenské	14,94	13,35	11,47	12,04	13,88	15,43	16,99	18,29	22,68	26,67	32,77
ošetřovné	0,43	0,64	0,68	0,84	0,85	1,06	1,18	1,40	1,63	1,73	11,44
peněžitá pomoc v mateřství	7,41	7,51	7,22	7,26	7,33	7,61	8,11	8,62	9,40	10,10	10,58
vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství	0,004	0,006	0,007	0,007	0,009	0,009	0,009	0,008	0,009	0,009	0,007
otcovská poporodní péče ¹⁾	–	–	–	–	–	–	–	–	0,221	0,273	0,269
dlouhodobé ošetřovné ²⁾	–	–	–	–	–	–	–	–	0,032	0,110	0,138

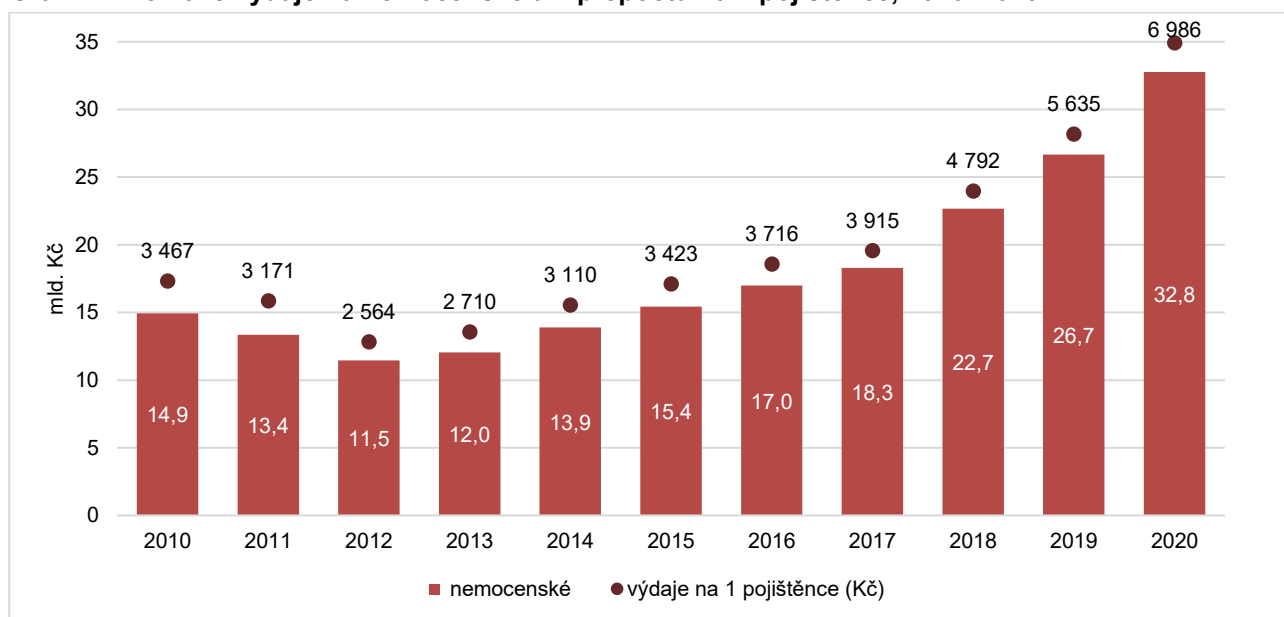
¹⁾ Zavedení dávky otcovské poporodní péče, tzv. „otcovská“ – účinnost od 1. února 2018.

²⁾ Zavedení dávky dlouhodobé ošetřovné – účinnost od 1. června 2018.

– pomlčka značí, že se jev nevyskytoval

Zdroj: ČSSZ

Graf 4.1: Celkové výdaje na nemocenské a v přepočtu na 1 pojištěnce, 2010–2020

Zdroj: ČSSZ, ČSÚ

Již od roku 2008 postupně klesal objem vyplacených dávek nemocenského až do roku 2012 (celkem o 13,3 mld. Kč), kdy dosáhl pouze 46 % objemu nemocenského vyplaceného v roce 2008. V posledních třech letech dochází k nárůstu výdajů za nemocenské. Oproti roku 2018 se zvýšily o 10 mld. Kč, tj. o 44 %.

Podrobnější informace k výdajům na nemocenské a dalším dávkám, které jsou poskytovány ze systému nemocenského pojištění, naleznete na internetových stránkách MPSV v analýze Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR.

4.4.1 Vliv pandemie Covid-19 na dávky nemocenského pojištění

Obvykle platí, že nemocenské je skutečně peněžně nejvýznamnější dávkou nemocenského pojištění. Vlivem pandemie nemoci Covid-19 však došlo k tomu, že v červnu 2020 výdaje na ošetrovné (3 929 mil. Kč) předčily (zejména z důvodu zavřených škol či jiných zařízení) výdaje na nemocenské (3 383 mil. Kč). V červnu 2019 přitom byly vyplacené dávky ošetrovného v hodnotě 131,6 mil. Kč, tedy téměř 30krát nižší. Navýšení nákladů bylo způsobeno jednak vyšším počtem případů, jednak zvýšením částky pro výpočet ošetrovného při epidemii uzákoněné na podzim roku 2020. Z dosud počítaných 60 % na 70 %³ redukováného denního vyměřovacího základu. Zatímco dříve bylo možné čerpat ošetrovné maximálně 9 dnů, při uzavření školních a dětských zařízení trvá podpůrná doba po celou dobu trvání těchto mimořádných opatření. Náklady na ošetrovné za celý rok 2020 představovaly 11 442 mil. Kč, o 10 mld. více než před rokem.

Mezi lety 2012 a 2019 výdaje na ošetrovné činily 4–5 % z celkových výdajů na dávky nemocenského pojištění, v roce 2020 to byla již více než pětina. Ačkoliv výdaje na nemocenské také meziročně vzrostly, procentuálně zaujímaly ve vyplácených dávkách méně, tedy jejich podíl se snížil právě na úkor ošetrovného. V roce 2019 směřovalo 69 % prostředků výdajů na dávky nemocenského pojištění do nemocenského, v roce 2020 to bylo 59 %.

Zatímco do března roku 2020 bylo vyplácení dávky nemocenského pro případ karantény⁴ spíše teoretickým nárokem, kvůli vyhlášení nouzového stavu 12. 3. 2020, se stalo realitou. V lednu a únoru nebyla vystavena žádná neschopenka z důvodu karantény, zato v březnu jich bylo vydáno 36 tis. Každá desátá neschopenka vydaná v tomto měsíci kompenzovala ztrátu příjmu z důvodu karantény. Během následujících měsíců bylo neschopenek z důvodu karantény méně. Vrchol nastal v říjnu, kdy bylo vydáno 119 224 karanténních neschopenek a tvořily tak 28 % všech vydaných neschopeností. Ve 4. čtvrtletí představovaly dokonce čtvrtinu všech neschopenek. V roce 2020 bylo vystaveno celkem 344 tis. karanténních neschopenek. Na všech vydaných zneschopeněních se karantény podílely 13 %. Nutno doplnit, že tato čísla odráží pouze případy pojištěnců, kteří mají na dávku nemocenského nárok a také o ni požádali. Nerovná se počtu nařízených karantén od krajských hygienických stanic (karanténa může být nařízena i dětem, studentům či seniorům). Vzhledem k širším možnostem práce z domova, mohly osoby v nařízené karanténě (pokud to povaha jejich práce dovozovala) i nadále pracovat za plnou mzdu, aniž by porušovaly pravidla karantény.

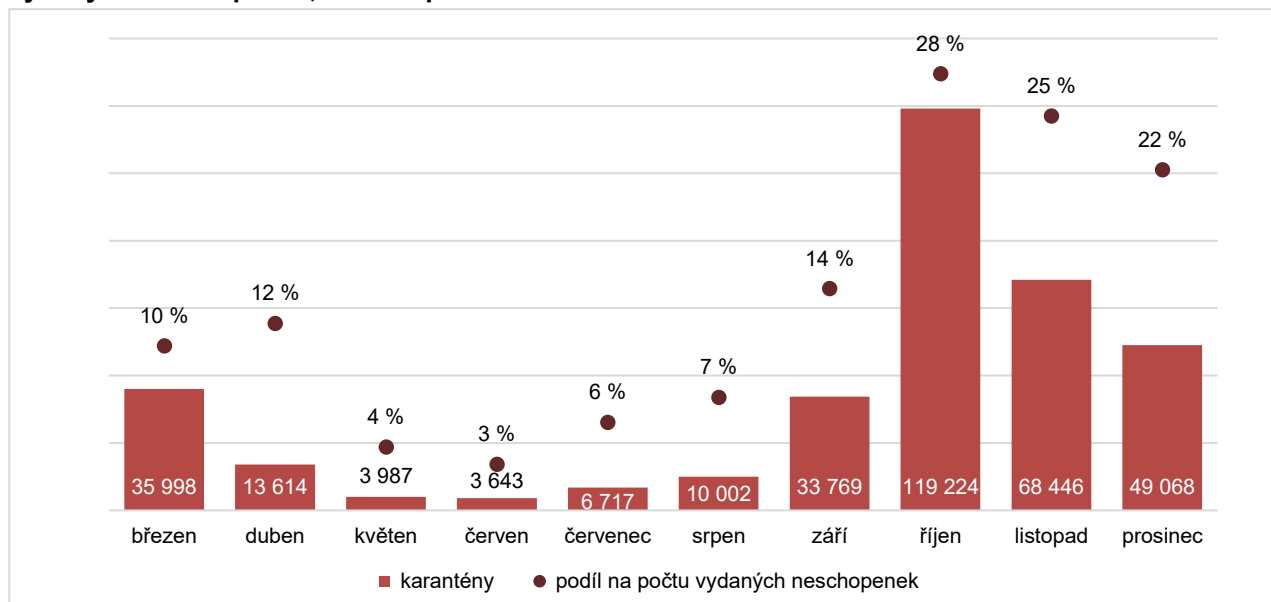
V kapitole 4.2, která analyzovala nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti vč. délky jejího trvání, byl obzvláště v některých ekonomických sekcích patrný vliv pandemie Covid-19, resp. vládních opatření proti jejímu šíření. Vzrostl počet případů pro nemoc, zvýšil se počet kalendářních dnů v pracovní neschopnosti, naopak průměrná délka trvání případu pracovní neschopnosti se snížila. V sekci Ubytování, stravování a pohostinství meziročně přibývalo 11 případů v přepočtu na 100 pojištěnců oproti roku 2019. Tato ekonomická sekce byla (a stále je) jednou z nejpostiženějších v důsledku zavedených opatření proti šíření epidemie (uzavření restaurací, barů a hotelů). Faktem je, že v tomto odvětví pracuje hodně OSVČ, kterých, jak bylo již uvedeno dříve, je nemocensky pojištěných zhruba šestina. Nicméně dle zjištění Státního úřadu inspekce práce mnohdy docházelo k tomu, že zaměstnavatelé v době nuceného omezení či uzavření svých provozoven posílali zaměstnance na nemocenskou. Na druhou stranu mohlo docházet i k případům, kdy na nemocenskou „odcházel“ zaměstnanec (resp. brigádník) v době, kdy teprve hrozilo uzavření provozoven. Průměrné trvání

³ Na jaře 2021 se podíl zvýšil na 80 %.

⁴ Platí pro ni stejné podmínky jako pro běžnou pracovní neschopnost z důvodu nemoci či úrazu. Tato publikace nezahrnuje mimořádný karanténní příspěvek (tzv. izolačku) zavedenou v roce 2021.

případu pracovní neschopnosti v tomto odvětví bylo v roce 2020 v průměru o 3 dny delší než v roce 2019. Vzrostl i počet případů pracovní neschopnosti v sekci Těžba a dobývání, a sice o 27 na 71 případů při přepočtu na 100 pojištěnců. Průměrná délka se však zkrátila o 9 dnů. Dá se předpokládat vliv spíše krátkodobějších neschopenek vystavených kvůli nemoci Covid-19, resp. s ním spojených karantén na Karvinsku.

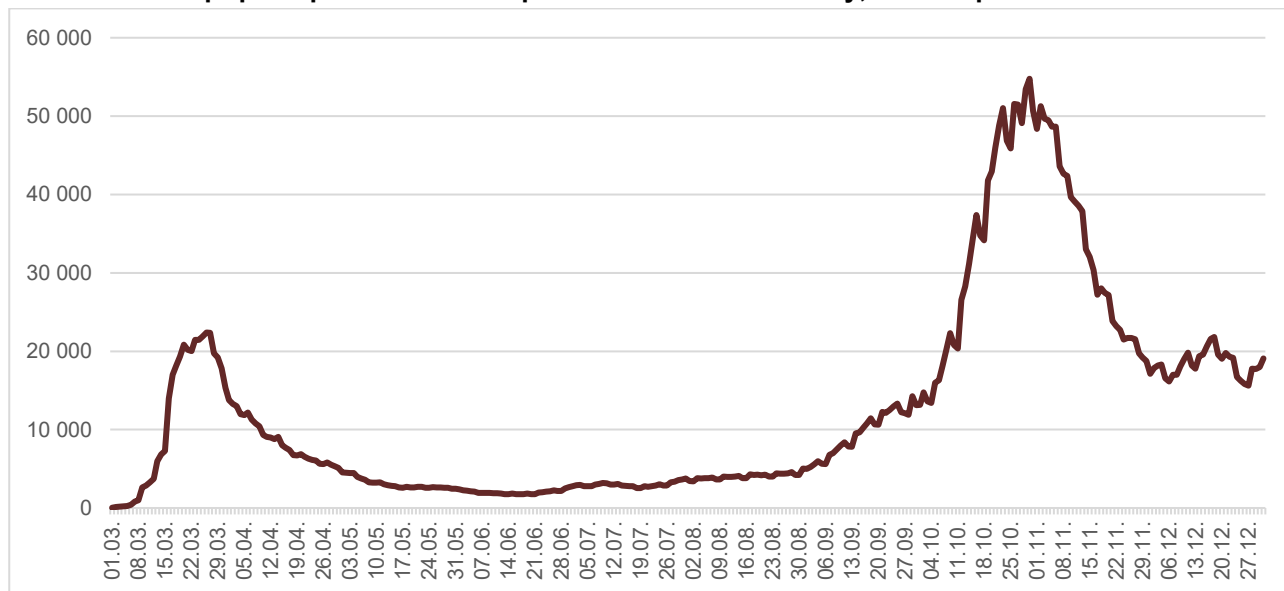
Graf 4.2: Počet případů pracovní neschopnosti z důvodu karantény a jejich podíl na celkovém počtu vydaných neschopenek, březen–prosinec 2020

Zdroj: ČSSZ

Oproti roku 2019 ubylo pracovních i mimopracovních úrazů, což může souviset s vyhlášením nouzového stavu na jaře roku 2020, uzavřením některých podniků, omezení volného pohybu a větší mírou práce z domova.

Graf 4.3: Počet případů pracovní neschopnosti z důvodu karantény, březen–prosinec 2020

Zdroj: ČSSZ

4.5 Pracovní úrazy

V oblasti pracovní úrazovosti ukládá česká i evropská legislativa zaměstnavatelům řadu povinností souvisejících s evidencí, hlášením a objasněním příčin a okolností vzniku každého pracovního úrazu.

Pracovní úraz – pracovním úrazem se rozumí poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (viz § 271k odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Smrtelný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, na jehož následky úrazem postižený zaměstnanec nejpozději do 1 roku zemřel.

Závažný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, trvá-li hospitalizace úrazem postiženého zaměstnance déle než 5 dnů.

Pracovní úraz s pracovní neschopností delší než 3 dny – ukazatel zahrnuje případy pracovních úrazů, které měly za následek dočasnou pracovní neschopnost delší než tři kalendářní dny. Do těchto tří dnů se nezapočítává den, ve kterém k úrazu došlo.

Ohlášení pracovního úrazu místně příslušnému Oblastnímu inspektorátu práce (OIP) podléhá smrtelný pracovní úraz a pracovní úraz s hospitalizací delší než 5 dnů (tzv. závažný pracovní úraz) nebo lze-li vzhledem k povaze zranění takovou dobu hospitalizace předpokládat. Vyhotovit záznam o úrazu (vč. případného hlášení změn) a zaslat jej na místně příslušný OIP je zaměstnavatel povinen i u pracovního úrazu s pracovní neschopností delší než 3 dny. V závislosti na druhu a okolnostech vzniku pracovního úrazu se pracovní úraz ohlašuje a záznam o něm se zasílá ještě na další stanovené orgány a instituce. Evidenci všech úrazů, tedy i takových, kterými nebyla způsobena pracovní neschopnost nebo jimi byla způsobena pracovní neschopnost nepřesahující 3 kalendářní dny, je zaměstnavatel povinen vést v knize úrazů.

Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro pracovní úraz poklesl ze 44 552 případů v roce 2019 na 41 358 případů v roce 2020 (tj. o 8 %). V roce 2020 se tak událo nejméně pracovních úrazů za posledních 10 let. Z tohoto celkového počtu bylo 40 569 případů (98 %) **pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny** (tedy těch, které podléhají povinnosti vyhotovit záznam o úrazu a zaslat jej OIP).

Tab. 5.1: Pracovní úrazy podle závažnosti a pohlaví, 2010–2020

Rok	Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností			Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny			Počet smrtelných pracovních úrazů		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2010	51 678	36 701	14 977	50 047	35 460	14 587	121	112	9
2011	47 111	33 619	13 492	45 482	32 354	13 128	125	117	8
2012	44 108	31 455	12 653	43 543	31 019	12 524	113	111	2
2013	42 927	30 418	12 509	42 355	29 955	12 400	113	106	7
2014	45 058	31 737	13 321	44 301	31 188	13 113	117	115	2
2015	46 331	32 117	14 214	45 621	31 605	14 016	131	120	11
2016	47 379	32 592	14 787	46 713	32 102	14 611	104	101	3
2017	47 491	32 575	14 916	46 870	32 120	14 750	95	91	4
2018	46 223	31 340	14 883	45 666	30 947	14 719	123	117	6
2019	44 552	30 068	14 484	43 959	29 663	14 296	92	87	5
2020	41 358	28 681	12 677	40 569	28 104	12 465	108	105	3

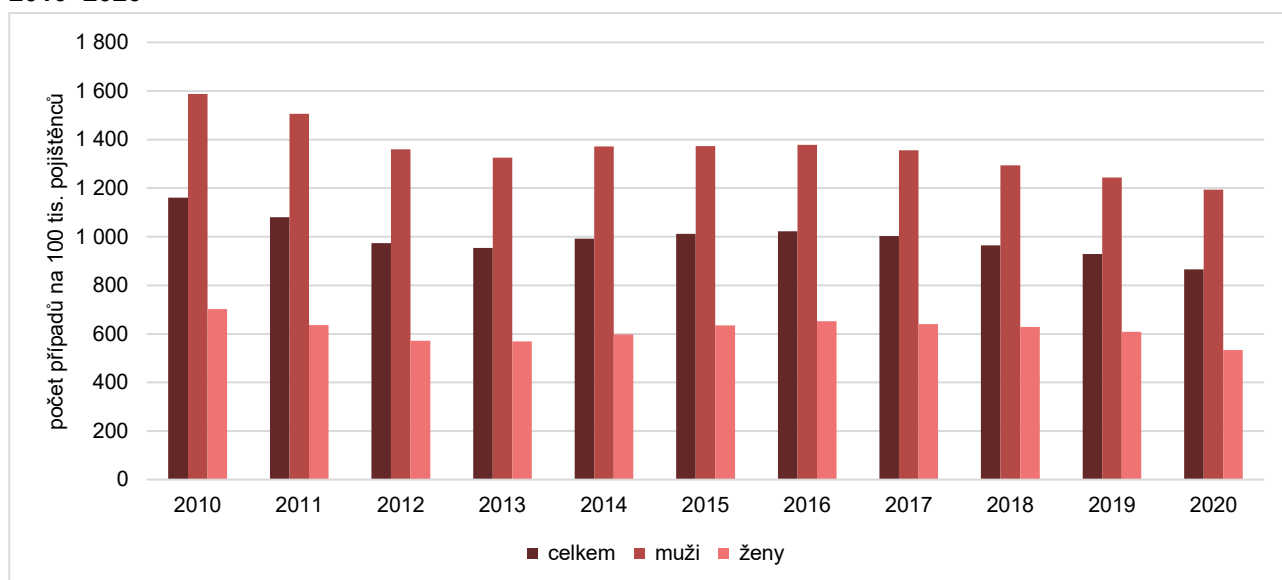
Zdroj: ČSÚ, SÚIP

V pracovní úrazovosti je dlouhodobě patrný rozdíl mezi **pohlavími**, muži zde výrazně dominují. Z celkového počtu pracovních úrazů připadaly v roce 2020 na muže více než dvě třetiny (69 %), což je **dáno především odlišnou strukturou zaměstnanosti žen a mužů**. V odvětvích rizikovějších na pracovní úrazy jako je např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování mezi zaměstnanci převládají muži. Ještě výraznější rozdíl hodnot mezi pohlavími lze vidět u smrtelných pracovních úrazů. V roce 2020 se muži podíleli na smrtelných úrazech 97 %. Oproti předchozímu roku došlo k nárůstu smrtelných pracovních úrazů z 92 na 108, tj. o 17 %. Muži zaznamenali 105 smrtelných pracovních úrazů, což je meziročně o 18 více.

Nadále se v této kapitole budeme věnovat pracovním úrazům s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny.

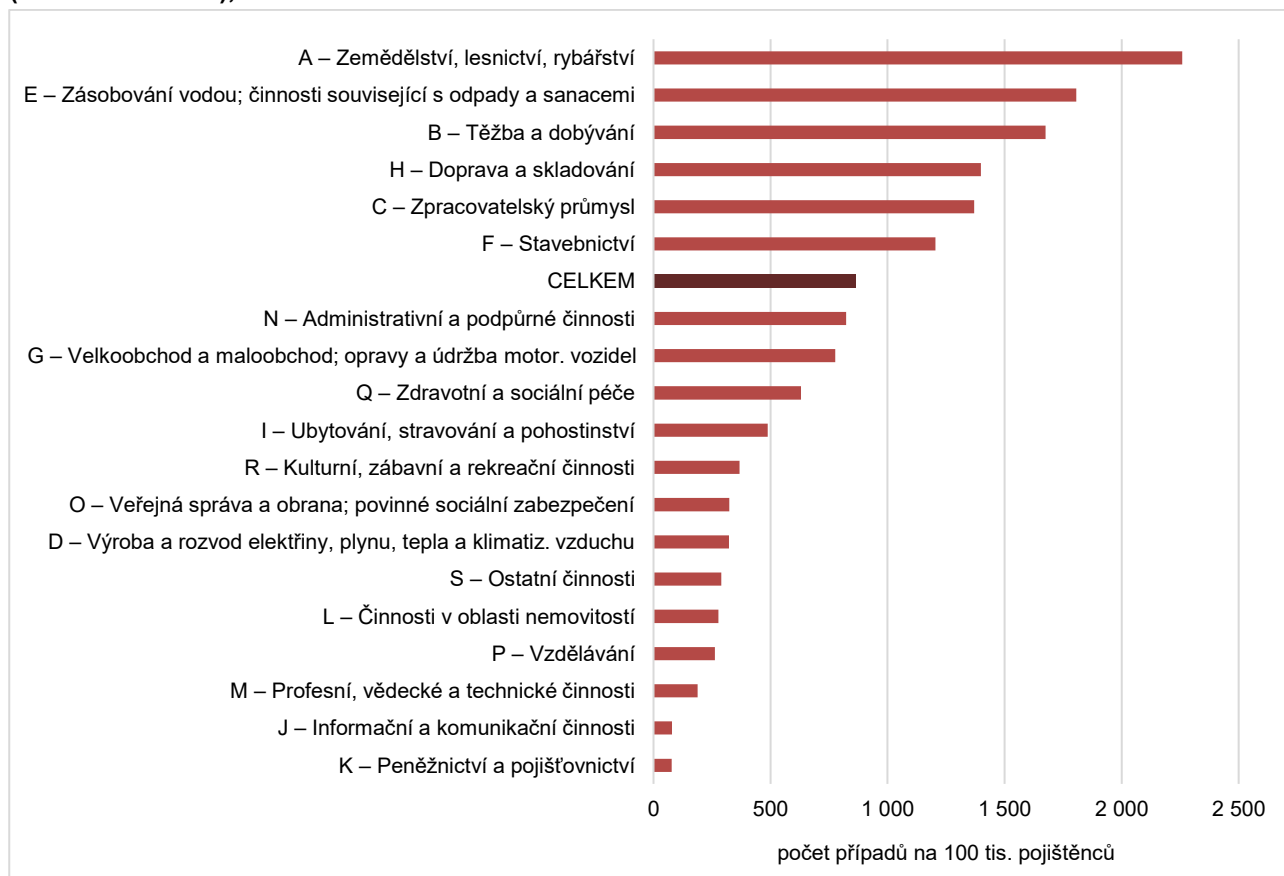
Za posledních deset let došlo k celkovému poklesu počtu pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny téměř o pětinu, přičemž výraznější byl pokles u mužů (o 21 %) než u žen (o 15 %). Počet pracovních úrazů se ve sledovaném období nesnižoval proporcionálně, pokles byl přerušen v roce 2013 a mezi lety 2014 a 2017 se počet zvyšoval. Současný pokles trvá již od roku 2018. Podobný trend má i relativní ukazatel počtu pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny na 100 000 nemocensky pojištěných osob (viz graf 5.1).

Graf 5.1: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle pohlaví, 2010–2020

Zdroj: ČSÚ

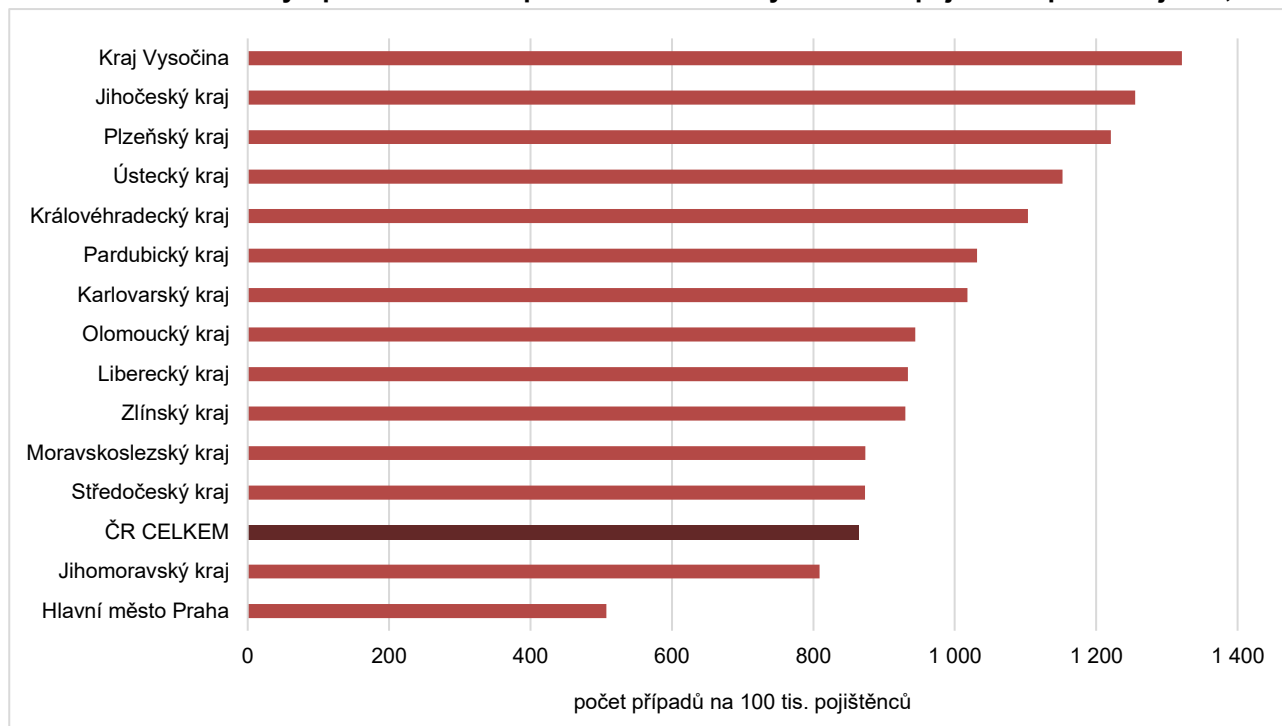
V absolutním vyjádření **nejvíce pracovních úrazů** s DPN delší než 3 dny se v roce 2020 událo **ve Zpracovatelském průmyslu** (16 409 případů), následují odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel (4 848) a Doprava a skladování (4 146). Pokud však zohledníme zaměstnanost v jednotlivých odvětvích a pomíneme míru zastoupení jednotlivých секcí, je vhodné použít **relativní ukazatel** vztažený na 100 tis. pojištěnců. **Nejrizikovějším** odvětvím je pak **Zemědělství, lesnictví, rybnářství** (2 259 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců), dále odvětví Zásobování vodou, činnosti související s odpady a sanacemi (1 806), Těžba a dobývání (1 675), Doprava a skladování (1 399) a teprve poté následuje Zpracovatelský průmysl (1 370). Průměrně na 100 tis. nemocensky pojištěných připadalo 865 pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny. Nejméně rizikovými se jeví odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví a Informační a komunikační činnosti shodně se 78 pracovními úrazy, které si vyžádaly 3denní a delší pracovní neschopnost v přepočtu na 100 tis. pojištěnců.

Graf 5.2: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2020

Zdroj: ČSÚ

Z hlediska **územního členění** bylo v roce 2020 nejvíce případů pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny na 100 tis. nemocensky pojištěných osob hlášeno v kraji Vysočina (1 321), Jihočeském (1 255) a Plzeňském kraji (1 221). Nejméně neschopností pak bylo hlášeno v Hlavním městě Praze, a sice 507 případů, což je 2,6krát méně než na Vysočině. Klíčovým faktorem ovlivňujícím tuto skutečnost je **odvětvová struktura** v jednotlivých krajích. Zatímco v Praze je vysoký podíl zaměstnaných pracujících ve službách, nejen na Vysočině, ale i ve zbylých krajích je tento podíl výrazně nižší. Pod hranici republikového průměru (865 úrazů na 100 tis. nemocensky pojištěných osob) se nachází kraje s největšími českými městy. Kromě již zmiňované Prahy také Jihomoravský kraj (809 úrazů). Na Vysočině a v Jihočeském kraji je z celé republiky nejvyšší podíl pojištěnců v sekci Zemědělství, lesnictví, rybářství, které je z hlediska úrazovosti dle statistik nejrizikovější. Na Vysočině představoval podíl pojištěnců v tomto odvětví 6 %, v Jihočeském kraji necelých 5 %. Celorepublikový průměr přitom činil 2 %.

Rozdíly výskytu pracovních úrazů podle územního členění jsou tedy do značné míry ovlivněny strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Je nutné připomenout i metodiku zpracování dat, kdy krajská příslušnost vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd zaměstnavateli osoby v pracovní neschopnosti.

Graf 5.3: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle krajů ČR, 2020

Zdroj: ČSÚ

Z pohledu **velikosti podniku** se v roce 2020 nejvíce pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny událo v podnicích majících 100–249 zaměstnanců (1 211 případů v přepočtu na 100 tis. pojištěnců). Dále následovali zaměstnavatelé s 250–499 zaměstnanci, kteří vykázali 1 120 pracovních úrazů. Pro srovnání OSVČ zaznamenaly 247 případů.

4.6 Evropská statistika pracovních úrazů (ESAW)

Evropská statistika pracovních úrazů – systém **ESAW** (European Statistics on Accidents at Work) – umožňuje sledovat pracovní úrazovost na základě jednotné metodiky, kterou připravil Eurostat. Hlavním cílem je **snížit** jak **výskyt pracovních úrazů**, tak dopady s nimi spojené (sociální problémy, ekonomické ztráty). Projekt ESAW na evropské úrovni svými výsledky významnou měrou přispívá k hlavnímu cíli statistiky pracovních úrazů, tj. **vytvoření dostatečného objemu údajů** o pracovní úrazovosti, na jejichž základě je zvyšována bezpečnost a ochrana zdraví při práci prostřednictvím účinných opatření, která umožňují aktivním způsobem předcházet pracovním úrazům, a tak snižovat jejich počet.

Rámcová směrnice 89/391/EHS týkající se opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci zavedla povinnost pro zaměstnavatele vést seznam pracovních úrazů, které měly za následek pracovní neschopnost delší než 3 pracovní dny a vypracovávat v souladu s vnitrostátními právními předpisy nebo zvyklostmi zprávy o pracovních úrazech, které utrpěli jeho zaměstnanci. Na tomto základě byl v roce 1990 zahájen projekt evropské statistiky pracovních úrazů s cílem harmonizovat údaje o všech pracovních úrazech, které měly za následek více než třídní pracovní neschopnost. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1338/2008 ze dne 16. prosince 2008 o statistice Společenství v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci stanoví povinnost poskytovat statistiky pracovních úrazů Komisi (Eurostatu).

V České republice byl rozhodnutím Ministerstva práce a sociálních věcí zpracováním Zprávy o pracovní úrazovosti v České republice a správou databáze statistických údajů o pracovních úrazech ve formátu ESAW k zaslání do Eurostatu pověřen **Státní úřad inspekce práce**. Státní úřad inspekce práce (SÚIP) v této oblasti úzce spolupracuje s Českým báňským úřadem (ČBÚ) a ČSÚ.

Statistiky se Eurostatu poskytují **každoročně** a předkládají se nejpozději 18 měsíců po skončení referenčního roku. Eurostat zveřejňuje na svých stránkách výsledky zpracování dat za členské země EU, a to podle závažnosti pracovního úrazu, samostatně za smrtelné pracovní úrazy a za ostatní pracovní úrazy, které mají za následek pracovní neschopnost delší než 3 pracovní dny. K dispozici jsou dva základní ukazatele – absolutní ukazatel počtu pracovních úrazů a relativní ukazatel standardizovaná míra výskytu. Data jsou tříděna podle pohlaví, věku, zaměstnání pojištěnce, ekonomické činnosti zaměstnavatele a dalších kritérií⁵.

Pro mezinárodní srovnání za členské státy EU byl v této publikaci použit relativní ukazatel – **standardizovaná míra výskytu pracovních úrazů** na 100 tis. zaměstnaných osob, který je pro srovnání zemí různé velikosti vhodnějším ukazatelem než ukazatel absolutní. Navíc ošetřuje problém rozdílné odvětvové struktury v jednotlivých zemích. Pro zachycení vývoje míry úrazovosti v členských zemích EU byly využity údaje za roky 2010–2018.

Je však nutné upozornit na skutečnost, že vnitrostátní legislativa nebo zvyklosti v oblasti pracovní úrazovosti se mohou v jednotlivých zemích poměrně značně lišit, a tak i data předávaná do Eurostatu, přes veškerou snahu statistiků o harmonizaci a standardizaci, nemusí být zcela srovnatelná.

Míra výskytu (četnost) – ukazatel vyjadřuje počet pracovních úrazů na 100 000 zaměstnaných osob. Samostatné míry výskytu se počítají u smrtelných pracovních úrazů a pracovních úrazů, které mají za následek pracovní neschopnost delší než 3 pracovní dny.

Způsob výpočtu:

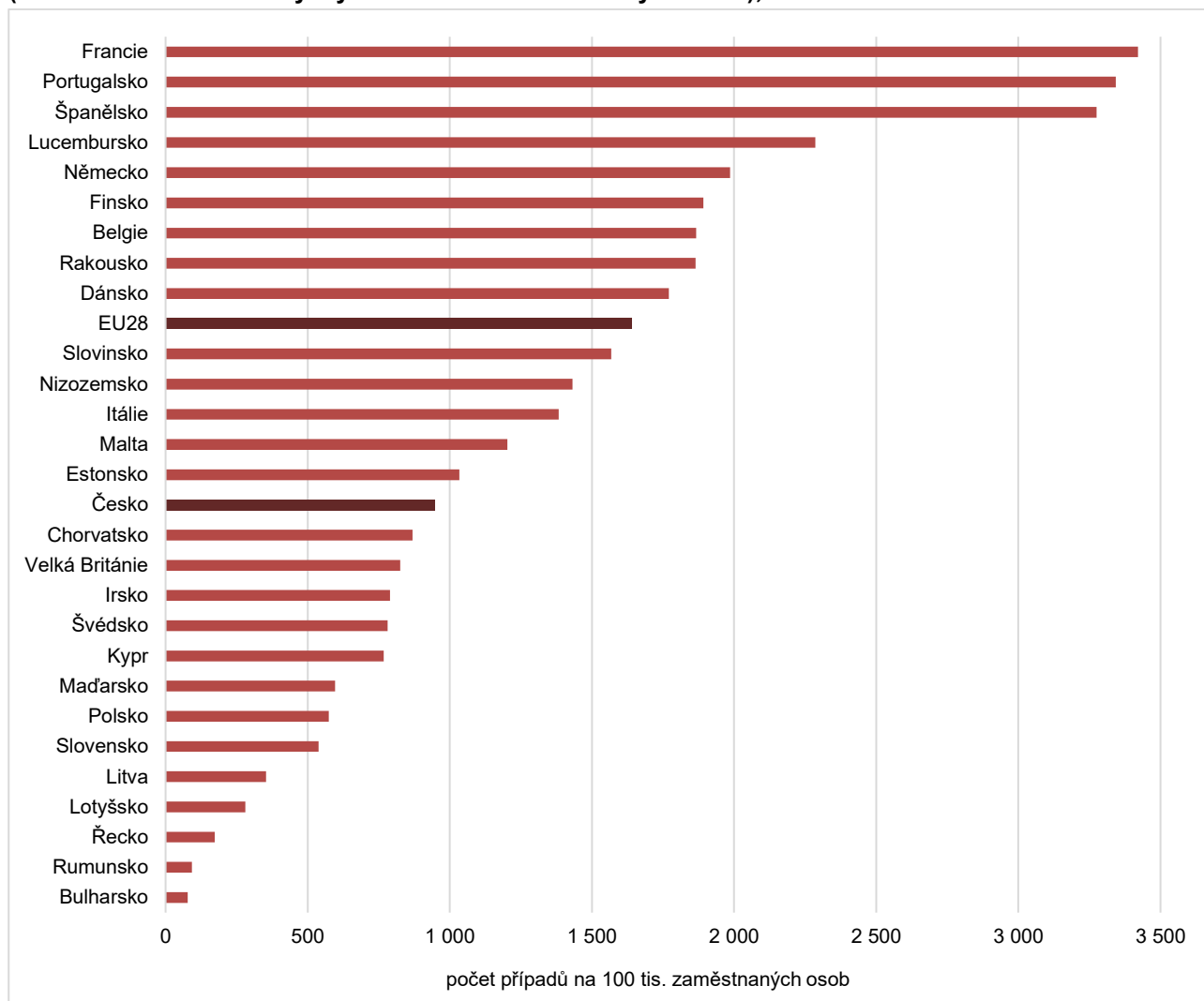
$$\text{Míra výskytu} = \frac{\text{počet úrazů (smrtelných nebo ostatních)}}{\text{počet zaměstnaných osob ve sledované populaci}} \times 100\,000.$$

Standardizovaná míra výskytu – standardizovaný počet pracovních úrazů na 100 000 zaměstnaných osob spočívající v použití stejné (standardizované) váhy v každém odvětví v každé zemi, jako je celková v rámci EU („standardizovaná“ míra úrazovosti). Použití standardizovaného ukazatele řeší problém častějšího výskytu pracovních úrazů v některých zaměstnáních v závislosti na vyšším podílu vysoce rizikových odvětví v průmyslové struktuře země. Standardizovaná míra pokrývá následující sekce klasifikace NACE: A, C–N, tj. bez sekcí B (Těžba a dobývání) a O–U (zahrnující některé služby).

Co se týče **pracovních úrazů**, které si vyžádaly **pracovní neschopnost delší než 3 pracovní dny**, se **Česká republika** s hodnotou 949 pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob v roce 2018 řadila na **15. místo** v rámci **EU28**. Nejvyšší míra pracovní úrazovosti je podle Eurostatu dlouhodobě ve Francii, Portugalsku a ve Španělsku. V roce 2018 činila více než 3,2 tis. pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob. S odstupem následovalo Lucembursko s mírou výskytu 2,3 tis. pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob. Dvěma tisícům se blížilo Německo. Nejnižší míra pracovní úrazovosti (pod hranicí 500 pracovních úrazů) byla v roce 2018 vykázána v Bulharsku, Rumunsku, Řecku, Lotyšsku a Litvě. V Bulharsku bylo na 100 000 zaměstnaných hlášeno pouze 78 pracovních úrazů s pracovní neschopností více než 3 dny, v Rumunsku 93.

Podle informací Eurostatu je v zemích s nejvyšší mírou výskytu pracovních úrazů (Francie, Portugalsko a Španělsko) zaveden systém hlášení úrazů na základě pojištění. Osoba postižená úrazem obdrží při nahlášení úrazu významnou peněžní kompenzaci od pojišťovny. V zemích východní Evropy pracovní úrazovost nejčastěji spadá do systému sociálního zabezpečení. Z těchto zemí jedině Slovinsko vykážalo více než 1 000 pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 000 zaměstnaných osob. Nejnižší míra v Rumunsku a Bulharsku patrně do značné míry odráží vysoký podíl nenahlášených pracovních úrazů.

⁵ Poslední dostupná data s mezinárodním srovnáním za členské státy EU28 byla v době zpracování této publikace za rok 2018. Jejich zdrojem je databáze Eurostatu: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/health/data/database>

Graf 6.1: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 pracovní dny v zemích EU (standardizovaná míra výskytu na 100 tis. zaměstnaných osob), 2018

Zdroj: Eurostat (ESAW)

Vývoj pracovní úrazovosti je v posledních letech v jednotlivých zemích EU odlišný (viz tab. 6.1). Pomineme-li Řecko a Nizozemsko, kde došlo k přerušení v časové řadě, největší pokles (o 36 %) zaznamenala Malta. Zatímco v roce 2013 připadalo na 100 000 zaměstnaných osob 1 888 pracovních úrazů obnášejících pracovní neschopnost delší než 3 dny, v roce 2018 hodnota poklesla o více než 680 případů na 1 202 úrazů. Naopak největší nárůst za uvedené období byl patrný v Litvě (rovněž o 36 %) z 260 případů na 354 pracovních úrazů. V České republice se za 5leté období situace příliš nezměnila, oproti roku 2013 bylo v roce 2018 o 52 pracovních úrazů (vyžadujících neschopenku delší než 3 dny) více, tj. nárůst o necelých 6 %.

Tab. 6.1: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 pracovní dny v zemích EU (standardizovaná míra výskytu na 100 tis. zaměstnaných osob), 2010–2018

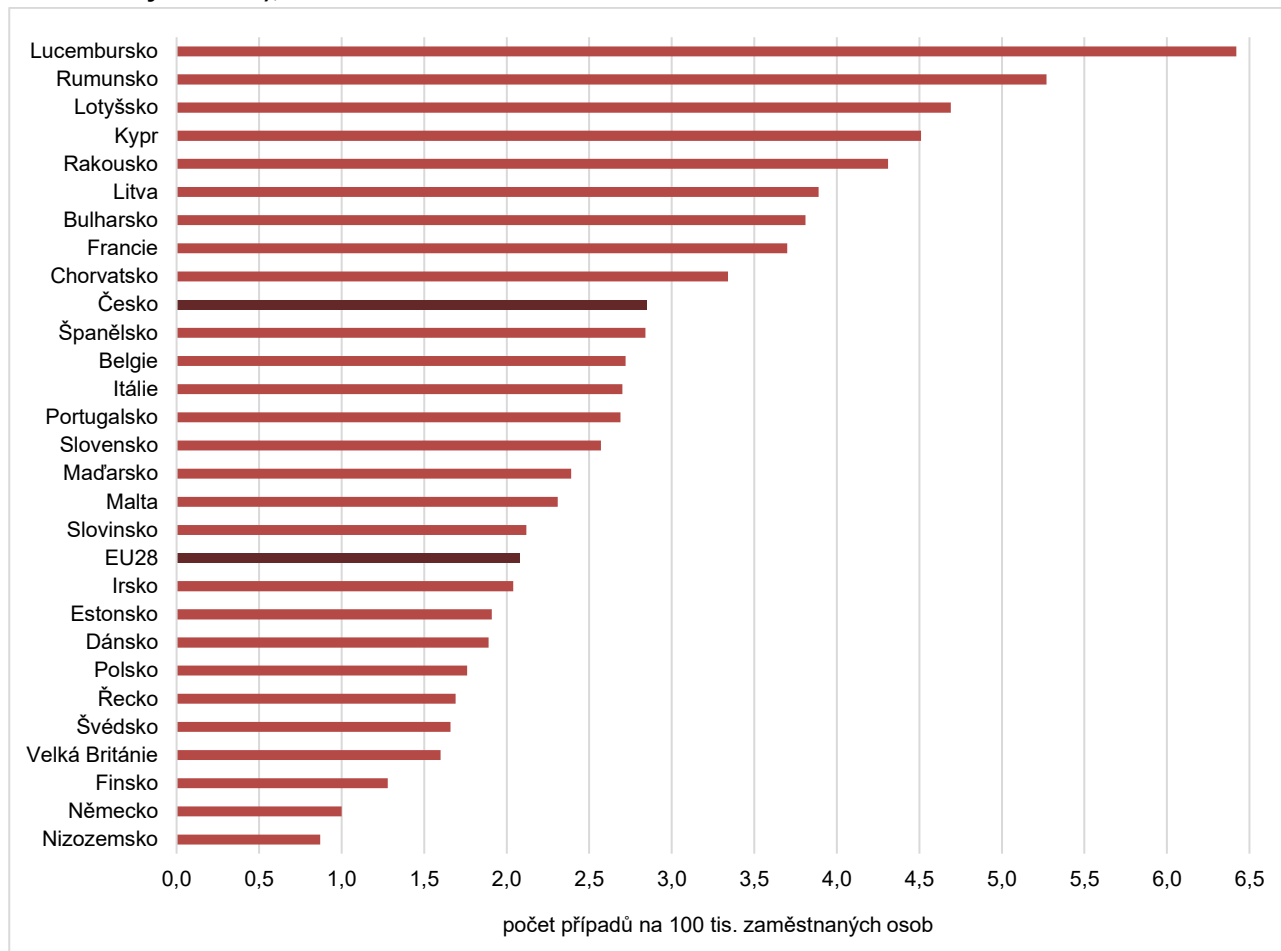
Členské státy EU	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU28	1 898,4	1 872,6	1 717,2	1 700,8	1 661,6	1 643,1	1 646,9	1 666,3	1 639,9
Belgie	2 071,4	2 523,4	2 197,3	2 147,3	1 724,4	1 518,6	1 972,2	1 946,3	1 866,3
Bulharsko	85,2	84,6	84,9	79,7	82,5	82,8	76,0	79,0	77,7
Česko	1 300,9	971,4	941,4	896,1	907,0	953,3	917,1	884,2	948,7
Dánsko	2 349,0	2 239,4	2 177,9	2 094,2	1 983,1	1 787,8	1 813,0	1 614,4	1 770,0
Estonsko	1 236,2	1 076,2	1 005,5	1 095,4	1 137,9	1 204,4	1 210,4	1 050,6	1 033,1
Finsko	2 143,9	2 481,0	2 166,1	2 229,8	2 083,2	1 963,9	1 860,2	1 906,2	1 892,1
Francie	3 278,7	4 579,0	3 047,9	3 163,5	3 385,7	3 490,1	3 409,2	3 307,1	3 421,2
Chorvatsko	853,1	1 012,4	835,9	867,9	906,5	989,0	984,3	1 044,2	868,2
Irsko	948,0	955,0	809,6	1 036,1	1 072,0	924,0	768,9	1 115,9	789,5
Itálie	2 228,9	2 004,7	1 682,6	1 711,8	1 619,2	1 515,7	1 477,1	1 456,0	1 382,9
Kypr	757,5	858,6	754,8	571,5	870,7	697,3	716,7	751,4	766,9
Litva	209,3	235,3	280,2	259,7	296,7	313,9	332,7	377,0	353,8
Lotyšsko	139,1	195,6	194,5	224,5	222,8	248,0	235,9	246,6	280,5
Lucembursko	2 375,2	2 396,6	2 324,1	2 465,9	2 286,8	2 255,8	2 510,8	2 131,2	2 285,9
Maďarsko	546,3	531,1	534,4	487,2	549,0	569,2	722,2	639,7	596,0
Malta	2 080,9	1 848,0	2 008,7	1 888,1	1 863,7	1 675,0	1 507,4	1 057,5	1 202,4
Německo	2 226,3	2 369,1	2 202,5	2 178,4	2 124,2	2 096,8	2 079,9	2 058,1	1 985,8
Nizozemsko	2 362,4	2 268,7	2 663,4	2 278,2	1 393,6	1 241,1	1 304,1	1 451,7	1 431,9
Polsko	693,9	580,9	607,2	540,8	525,2	535,1	537,7	518,1	574,2
Portugalsko	3 381,1	3 537,0	3 563,5	3 618,8	3 582,2	3 677,2	3 589,5	3 563,4	3 342,9
Rakousko	2 143,2	1 961,3	1 902,5	1 840,2	1 806,0	1 749,8	2 102,3	2 072,6	1 864,2
Rumunsko	67,8	74,8	72,5	76,7	74,8	85,8	87,4	91,8	92,5
Řecko	530,5	519,0	459,5	447,0	152,1	241,4	229,1	236,4	172,6
Slovensko	520,6	444,9	421,2	426,9	414,9	525,9	533,5	530,9	538,6
Slovinsko	1 984,3	2 006,8	1 787,7	1 594,7	1 627,1	1 658,8	1 556,7	1 636,7	1 567,2
Španělsko	3 558,5	3 421,7	2 889,6	2 909,0	3 220,4	3 150,9	3 209,8	3 267,7	3 275,1
Švédsko	888,6	874,2	901,4	875,0	759,8	768,7	796,2	774,3	781,1
Velká Británie	1 031,2	1 021,1	894,3	989,6	1 015,3	918,3	864,6	841,0	825,1

Přerušeni v časové řadě

Zdroj: Eurostat (ESAW)

V oblasti **smrtečných pracovních úrazů** se **Česká republika** s hodnotou 2,9 smrtečných pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob v roce 2018 řadila na **10. místo** v rámci **EU28** a dosahovala obdobné hodnoty, jako Španělsko. Zatímco v roce 2017 byla na úrovni celoevropského průměru, v roce 2018 ho převyšovala o 0,8. Nejvyšší míra smrtečné pracovní úrazovosti byla podle Eurostatu v Lucembursku (6,4 smrtečných pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob) následovaném Rumunskem (5,3 smrtečných úrazů). Vyšší míru smrtečné pracovní úrazovosti (nad hranici 4 smrtečných úrazů) zaznamenali v Lotyšsku, Rakousku a na Kypru. Nejnižší míra smrtečné pracovní úrazovosti v roce 2018 byla v Nizozemsku (0,9).

Graf 6.2: Smrtelné pracovní úrazy v zemích EU (standardizovaná míra výskytu na 100 tis. zaměstnaných osob), 2018

Zdroj: Eurostat (ESAW)

Tab. 6.2: Smrtelné pracovní úrazy v zemích EU (standardizovaná míra výskytu na 100 tis. zaměstnaných osob), 2010–2018

Členské státy EU	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU28	2,66	2,54	2,42	2,26	2,33	2,39	2,15	2,12	2,08
Belgie	2,56	4,48	2,09	3,14	1,72	2,39	2,27	2,32	2,72
Bulharsko	4,56	4,57	4,65	3,72	5,43	4,31	3,74	4,30	3,81
Česko	3,35	3,96	2,96	2,68	2,61	3,44	2,19	2,10	2,85
Dánsko	2,59	3,16	2,95	2,25	1,94	1,42	1,92	1,27	1,89
Estonsko	3,78	3,53	1,85	3,49	2,16	2,52	4,59	1,02	1,91
Finsko	1,89	1,63	1,92	1,23	1,74	1,78	1,61	1,44	1,28
Francie	3,07	8,11	3,48	3,65	3,74	3,99	4,14	3,58	3,70
Chorvatsko	3,25	3,54	4,57	2,41	2,29	2,66	3,06	2,81	3,34
Irsko	3,96	4,19	3,41	2,70	3,12	2,93	2,69	2,53	2,04
Itálie	3,93	3,30	2,89	2,98	3,01	3,11	2,60	2,47	2,70
Kypr	6,85	4,03	3,91	3,65	2,60	1,53	1,92	0,85	4,51
Litva	4,93	4,83	6,26	5,00	5,56	4,29	4,39	3,47	3,89
Lotyšsko	3,54	6,13	5,25	4,46	5,96	4,14	5,45	2,79	4,69
Lucembursko	5,36	3,63	5,16	1,63	3,71	4,39	10,80	2,59	6,42
Maďarsko	3,25	3,63	2,03	1,75	2,86	2,90	2,75	2,63	2,39
Malta	2,23	0,82	7,60	4,74	4,63	3,48	3,95	0,57	2,31
Německo	1,60	1,52	1,47	1,26	1,43	1,27	1,12	1,19	1,00
Nizozemsko	1,63	0,74	0,74	0,77	1,01	0,76	0,71	0,78	0,87
Polsko	3,95	2,68	2,55	1,93	1,91	2,02	1,61	1,84	1,76
Portugalsko	5,26	4,94	4,81	4,48	4,72	4,62	3,96	3,86	2,69
Rakousko	6,20	3,61	4,42	4,23	3,96	4,23	5,44	4,11	4,31
Rumunsko	6,44	8,67	7,57	6,90	7,13	7,49	6,11	5,72	5,27
Řecko	0,94	1,39	1,33	1,19	1,18	2,44	1,93	1,96	1,69
Slovensko	2,70	2,26	3,14	3,33	2,31	3,63	2,72	2,78	2,57
Slovinsko	3,46	4,15	3,19	2,96	3,97	3,55	2,23	2,76	2,12
Španělsko	2,89	3,24	3,03	2,69	3,11	3,54	2,89	2,89	2,84
Švédsko	2,15	2,33	1,37	1,24	1,49	1,15	1,21	1,70	1,66
Velká Británie	1,69	1,80	1,37	1,86	1,62	1,59	1,46	1,65	1,60

Přerušeni v časové řadě

Zdroj: Eurostat (ESAW)

4.7 Závěrečné shrnutí

- V roce 2020 bylo v Česku **nemocensky pojištěno** celkem **4 690 tis. osob**, tedy téměř o 43 tis. (tj. o 1 %) méně než před rokem. Meziročně nejvýrazněji vzrostl počet nemocensky pojištěných zaměstnanců v oblasti Zdravotní a sociální péče a Vzdělávání (3 %). Naopak největší pokles (8 %) byl zaznamenán v oblasti Ubytování, stravování a pohostinství.
- V minulém roce bylo nahlášeno celkem **2 391 tis. případů dočasné pracovní neschopnosti**. Meziročně jejich počet vzrostl o čtvrtinu (+476 tis.). Případů **pro nemoc** bylo nahlášeno 2,2 milionu, téměř o 500 tis. více než v roce 2019 a o milion více v porovnání s rokem 2010.
- Rychleji rostl počet neschopenek u mužů než u žen. Co se týče neschopností pro nemoc, v případě **mužů** jejich počet v roce 2020 meziročně vzrostl téměř o třetinu (250 tis.), u **žen** to bylo přibližně o čtvrtinu (242 tis.).
- V porovnání s druhým pololetím roku 2018 vzrostl počet neschopenek z důvodu nemoci ve stejném období roku 2020 o 72 %. Za tímto výrazným nárůstem bylo patrně **zrušení karenční doby** v roce 2019, kdy zaměstnanec dostává náhradu mzdy již od prvního, a nikoliv až od čtvrtého dne.
- Významným faktorem, který stojí za nárůstem v roce 2020 je **pandemie nemoci Covid-19**. Celkový počet nahlášených případů totiž nezahrnuje pouze pracovní neschopnosti pro nemoc jako takové, ale i **karantény**, při nichž mají pojištěnci rovněž nárok na nemocenské, a které byly poprvé v historii vystavovány v nebývalém množství.
- Ve 4. čtvrtletí roku 2020 bylo vydáno **237 tis. neschopenek z důvodu karantény**, tj. čtvrtina všech neschopenek vydaných v tomto období.
- Na rozdíl od pracovní neschopnosti z důvodu nemoci bylo hlášeno méně neschopností pro **úraz**. Meziročně ubylo 3,2 tis. pracovních úrazů na 41 tis. v roce 2020. Poklesl i počet nepracovních úrazů. V relativním vyjádření došlo meziročně ke snížení počtu případů dočasné pracovní neschopnosti z důvodu úrazu o 8 %.
- V roce 2020 **na 100 pojištěnců** připadalo **51** nově hlášených **případů dočasné pracovní neschopnosti**. To je o 10,5 více než v roce 2019. Nejvíce případů na 100 pojištěnců bylo v roce 2020 zaznamenáno v odvětvové sekci Těžba a dobývání (71). Následoval Zpracovatelský průmysl (67) a Zdravotní a sociální péče (60). V sekci Zdravotní a sociální péče tento poměrový ukazatel meziročně vzrostl o 24 případů.
- Nejvíce případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v **krajském srovnání** bylo hlášeno v Libereckém (64), Moravskoslezském (60) a Zlínském kraji (59). Podprůměrné hodnoty vykazovala Praha (39) a Jihomoravský kraj (49).
- Celkově strávili pojištěnci v roce 2020 **v pracovní neschopnosti 94 246 tis. dnů**, což je o 16 % více než před rokem. Nárůst ve výši 13 mil. dnů je nebývalý.
- **Průměrná délka** trvání pracovní neschopnosti meziročně klesla ze 42,4 dne v roce 2019 na 39,4 dne v roce 2020. Jedná se o nejkratší dobu za posledních 10 let. Dá se říci, že přibýlo krátkodobých neschopností z důvodu nemoci.
- **Ženy** strávily v pracovní neschopnosti v průměru na 1 případ 40,9 dne, muži 37,8 dne.
- Ve většině **odvětví** došlo meziročně ke zkrácení pracovní neschopnosti. Výjimku tvořila sekce Ubytování, stravování a pohostinství kde se průměrná doba neschopenky prodloužila o 2,6 dne (o 5 %). K největšímu meziročnímu poklesu – o 10 dnů (o pětinu) – došlo v odvětví Zdravotní a sociální péče. Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti zde činila 36 dnů.
- **Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti** v roce 2020 dosáhlo 5,5 %. V případě mužů činila hodnota 5 %, u žen 6 %. Průměrné procento se meziročně zvýšilo o 0,8 p. b.

- V roce 2020 v České republice kvůli dočasné pracovní neschopnosti způsobené nemocí či úrazem **denně chybělo na pracovištích 257 503 nemocensky pojištěných osob**, což bylo ve srovnání s rokem 2019 o 16 % (35 tis.) více.
- Nejčastějším důvodem pracovní neschopnosti jsou dlouhodobě **nemoci dýchací soustavy**, které v roce 2020 způsobily 29 % všech případů. Obdobný podíl v roce 2020 zaujímaly ostatní nemoci, kam patří i neschopenky vydané pro případ karantény. Šestina neschopenek byla vydána kvůli nemocem **pohybové soustavy**.
- Za rok 2020 bylo pojištěncům vyplaceno **nemocenské ve výši 33 mld. Kč**. Meziročně výdaje vzrostly o 6 mld. Kč, tj. o 23 %. Výdaje na nemocenské v přepočtu na jednoho pojištěnce se v roce 2020 blížily 7 tis. Kč. Vlivem zavedení opatření proti šíření pandemie nemoci Covid-19 vzrostly výdaje i na další dávku nemocenského pojištění, a sice ošetrovné. V roce 2019 byly ve výši 1,7 mld. Kč, zatímco v roce 2020 vzrostly na rekordních 11,4 mld. Kč.